

Merelbeke – Burgemeester Carl Plissartstraat

september 2019 - juli 2020

F. DE KREYGER, S. GENBRUGGE & A. DE LOGI

DL&H-archeologienota

Colofon

Project
Merelbeke Burgemeester Carl Plissartstraat

Uitvoerder:
De Logi & Hoorne bv
Canadezenlaan 1A
9991 Adegem
BTW BE 0845.028.465 RPR Gent
www.dl-h.be

Auteurs:
Frederik De Kreyger
Sebastiaan Genbrugge
Adelheid De Logi

DL&H Archeologienota
© 2020 – De Logi & Hoorne bv

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bv

Inhoud

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN	5
Abstract	5
Hoofdstuk 1: bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Onderzoekskader	7
1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen	7
1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota	7
1.3. Onderzoeksopdracht	7
1.3.1. Vraagstelling	7
1.3.2. Randvoorwaarden	7
1.4. Onderzoeksstrategie en -methode	9
2. Assessmentrapport	11
2.1. Methoden, technieken en criteria	11
2.2. Assessment van het onderzochte gebied	11
2.2.1. Landschappelijke ligging	11
2.2.1.1. Ligging	11
2.2.1.2. Geologie	11
2.2.1.3. Aardkunde	13
2.2.1.4. Topografie	13
2.2.1.5. Bodemgebruik	15
2.2.1.6. Synthese	15
2.2.2. Archeologische voorkennis en historisch kader	16
2.2.2.1. Historisch kader	16
2.2.2.2. Archeologische voorkennis	16
2.2.3. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	24
2.2.4. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	27
2.2.5. Synthese	27
2.2.6. Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek	28
2.2.7. Samenvatting onderzoek	30
Hoofdstuk 2: Bibliografie en bijlagen	31

DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	33
1. Gemotiveerd advies voor het al dan niet moeten nemen van maatregelen	33
1.1. Volledigheid uitgevoerde onderzoek	33
1.2. Afwezigheid van een archeologische site	33
1.3. Impactbepaling	33
1.4. Waardering van de archeologische site	33
1.5. Bepaling van de maatregelen	33
1.6. Randvoorwaarden	34
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem	35
2.1. Administratieve gegevens	35
2.2. Vraagstelling en onderzoeksdoelen in uitgesteld traject	35
2.3. Onderzoeksstrategie en -methode	35
2.3.1. Landschappelijk bodemonderzoek	35
2.3.1.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	35
2.3.1.2. Onderzoeksstrategie en -methode	36
2.3.1.3. Onderzoekstechnieken	36
2.3.1.4. Voorziene afwijkingen t.a.v. de Code van Goede Praktijk	36
2.3.2. Verkennend archeologisch booronderzoek	36
2.3.2.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	36
2.3.2.2. Onderzoeksstrategie en -methode	37
2.3.2.3. Onderzoekstechnieken	37
2.3.2.4. Voorziene afwijkingen t.a.v. de Code van Goede Praktijk	37
2.3.3. Waarderend archeologisch booronderzoek	38
2.3.3.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	38
2.3.3.2. Onderzoeksstrategie en –methode	38
2.3.3.3. Onderzoekstechnieken	38
2.3.3.4. Voorziene afwijkingen t.a.v. de Code van Goede Praktijk	38
2.3.4. Proefsleuvenonderzoek	38
2.3.4.1. Motivering	38
2.3.1.2. Vraagstelling	39
2.3.1.3. Criteria	39
2.3.1.4. Onderzoekstechnieken	40
2.3.1.5. Voorziene afwijkingen t.a.v. de Code van Goede Praktijk	41

DEEL 1: VERSLAG VAN RESULTATEN

Abstract

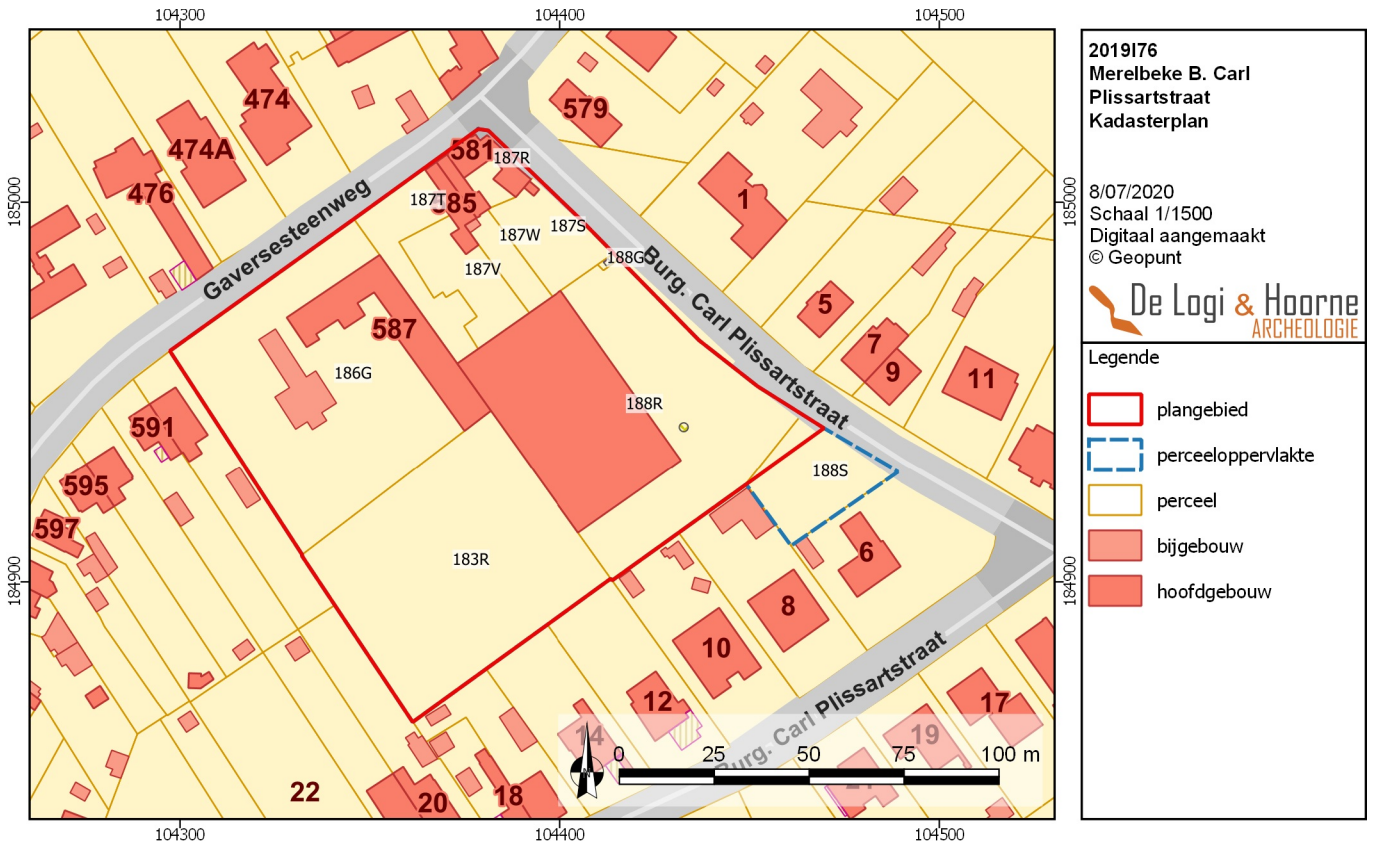
Aan de Burgemeester Carl Plissartstraat in Merelbeke (Schelderode) wenst de initiatiefnemer een terrein van 1,34ha te verkavelen waarbij de afbraak van enkele bestaande gebouwen en de bouw van 42 wooneenheden verdeeld over 9 meergezinswoningen en 6 eengezinswoningen gepland zijn. Deze werken kunnen een verstoring en vernietiging van een mogelijk archeologisch bodemarchief met zich mee brengen. De voorgaande studie van de beschikbare geografische gegevens, historische kaarten, luchtfoto's, toponiemen en archeologische vindplaatsen wijzen op een onbekend archeologisch potentieel. Bijgevolg wordt verder archeologisch onderzoek in uitgesteld traject geadviseerd in de vorm van een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek.

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

1. Beschrijvend gedeelte

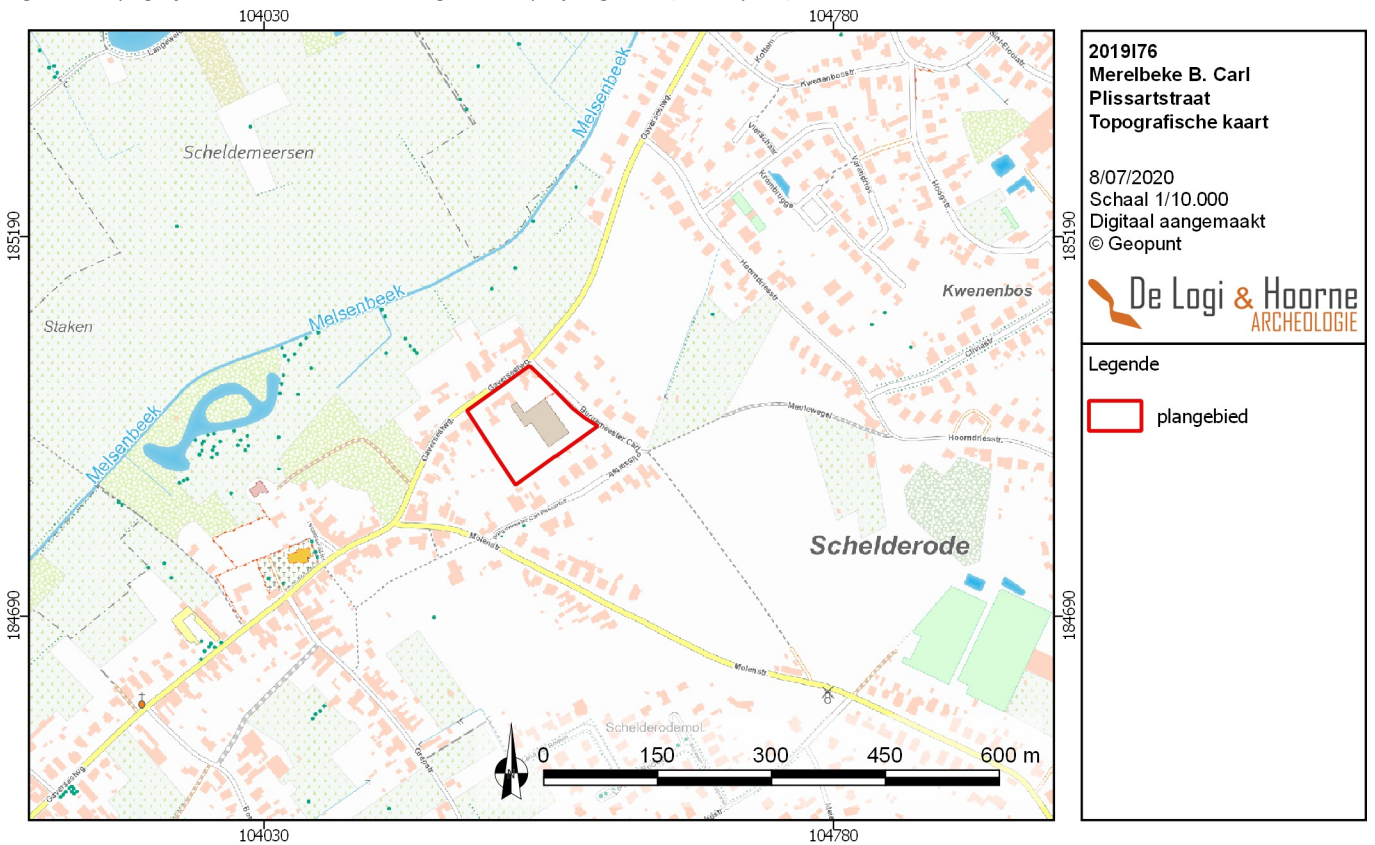
1.1. Administratieve gegevens

Projectcode proefsleuven:	2019I76
Sitecode:	MER-BCP-19
Nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan:	Niet van toepassing
Erkende archeoloog:	De Logi & Hoorne bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00052
Locatie projectgebied:	Projectgebied in Zaffelare (Lochristi), omsloten door de Burgemeester Carl Plissartstraat, de Molenstraat en de Gaversesteenweg
Bounding box (Lambert 72):	punt 1: min. X: 104297,32; max. Y: 185019,32 punt 2: max. X: 104469,65; min. Y: 184863,09
Kadaster:	Merelbeke, Afdeling 6, Sectie B: 183R, 186G, 187R, 187S, 187T, 187 V, 187W, 188G, 188R & 188S (partim)
Oppervlakte plangebied:	1,34ha
Oppervlakte percelen:	1,41ha
Termijn bureauonderzoek:	9 september t.e.m. 18 september 2019 - 8 juli 2020
Betrokken actoren en specialisten:	Frederik De Kreyger (erkend archeoloog, veldwerkleider); Sebastiaan Genbrugge (assistent-aardkundige); Adelheid De Logi (redactie)
Wetenschappelijke advisering:	niet van toepassing
Kadasterkaart:	figuur 1
Topografische kaart:	figuur 2

Figuur 1: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

1.2. Onderzoekskader

1.2.1. Geplande werken en bodemingrepen

De initiatiefnemer wenst een terrein van 1,34ha aan de Burgemeester Carl Plissartstraat te verkavelen. Het betreft kadastraal de percelen 183R, 186G, 187R, 187S, 187T, 187 V, 187W, 188G, 188R & 188S van Sectie B, afdeling 6 in Merelbeke.

Op de huidige percelen staan momenteel verschillende gebouwen die samen met de aanwezige verhardingen verwijderd zullen worden. Het volledige terrein wordt bouwrijp gemaakt en vervolgens worden vier kavels aan de noordwestelijke zijde van het terrein, grenzend aan de Gaversesteenweg, ingericht. De kavels hebben een oppervlakte tussen 1046m² en 1176m², samen goed voor 4354m² van de 1,34ha behorend tot het plangebied. De overige delen van het terrein worden voorlopig nog niet verkaveld. Gezien de omvang van de werken en de plannen voor de toekomst mag een totale verstoring van het potentiële bodemarchief voor het volledige terrein verwacht worden.

1.2.2. Criteria voor opmaken archeologienota

De initiatiefnemer wenst een terrein van 1,34ha aan de Burgemeester Carl Plissartstraat in Merelbeke te verkavelen. Hiervoor dient hij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan te vragen. Het plangebied bevindt zich niet in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone. De percelen binnen het projectgebied hebben een oppervlakte die groter is dan 3000m². Volgens artikel 5.4.2. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 moet bij de vergunningsaanvraag een archeologienota waarvan akte is genomen gevoegd worden.

1.3. Onderzoeksopdracht

1.3.1. Vraagstelling

Dit bureauonderzoek heeft als doel het archeologisch potentieel van het projectgebied van 1,34ha groot langs de Burgemeester Carl Plissartstraat in Merelbeke door middel van historische bronnen en kaartmateriaal in te schatten. Op basis van deze bronnen moet afgewogen kunnen worden of verdere maatregelen in het kader van het archeologisch vooronderzoek nodig zijn, en welke deze zijn. Uiteindelijk moet dit bijdragen aan de finale afweging of voor een (deel van) het projectgebied al dan niet verdergezet onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving noodzakelijk is, en of er mogelijkheden tot behoud *in situ* bestaan, en wat hiervoor de voorwaarden en vereisten zijn. Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke evolutie kende het landgebruik en welke invloed heeft dit gebruik op de bewaring van het potentieel aanwezige archeologisch erfgoed?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites? Wat is de aard, datering en bewaring?
- Wat is het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?

1.3.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bestaande bronnen gebruikt.

1.4. Onderzoeksstrategie en -methode

Dit bureauonderzoek moet, op basis van de literaire en cartografische bronnen, leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

Voor de uitvoering van het bureauonderzoek werd de bestaande literatuur over het projectgebied en de omgeving doorgenomen. Daarnaast zijn zowel de aardkundige als de historische cartografische bronnen geraadpleegd en zijn online beschikbare georeferende kaarten onderzocht. Deze gegevens leveren een inzicht in de gekende geomorfologie, bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek en -genese van het plangebied op.

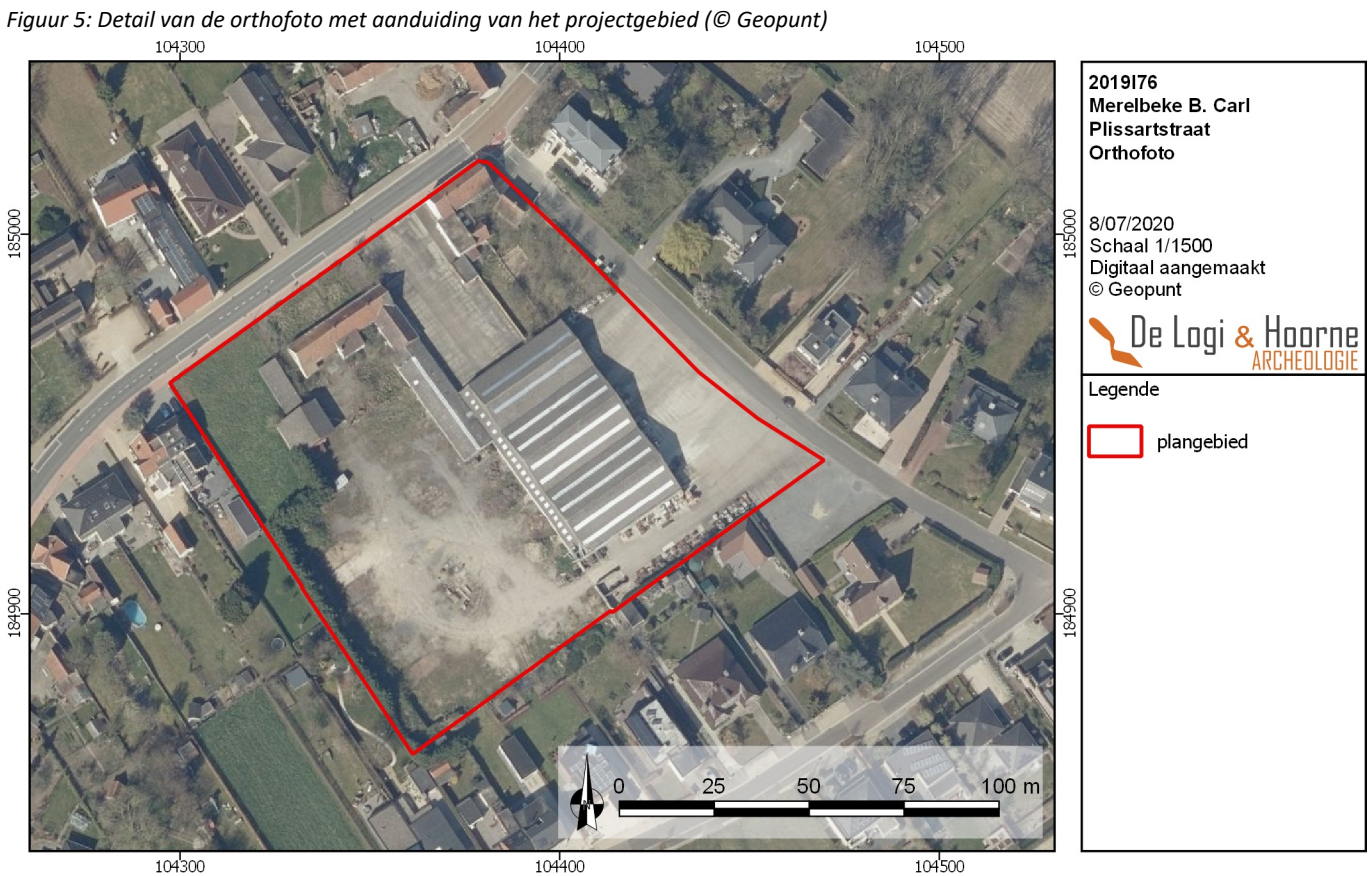
Gegevens over aardkunde en geologie zijn geraadpleegd via de webservices van DOV Vlaanderen. Hoogtemodellen, orthografische foto's, historische kaarten en de bodemerosiekaart werden nagegaan via de webservices van Geopunt. De topografische kaart is via de website van het NGI geconsulteerd. Gegevens over de gekende erfgoedwaarde van het projectgebied werden geraadpleegd via het geoportaal en de Centrale Archeologische Inventaris. Een bestand met de afbakening van het projectgebied en de verschillende percelen, alsook de te realiseren plannen werd ter beschikking gesteld door de opdrachtgever. In het kader van de veiligheid werden de KLIP-plannen aangevraagd om zicht te krijgen op de aanwezige kabel- en nutsvoorzieningen binnen het plangebied. Alle digitale — en waar mogelijk ook analoge — onderzoeksdocumenten zijn binnen een GIS-omgeving geïntegreerd, vergeleken en bestudeerd.

Het aardkundige luik van het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Sebastiaan Genbrugge. Het meest relevante kaartmateriaal is onderzocht om de interpretatie van het gebied staven. Dit betreft voornamelijk de tertiair en quartair geologische kaart, de bodemkaart en het digitaal hoogtemodel. Aanvullend werd gebruik gemaakt van het boek 'Geologie van Vlaanderen' (BORREMANS 2015). Ook de landschappelijke boringen die in het verleden op en rond het terrein gebeurden, werden in het onderzoek geïncorporeerd. Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de bodemsoorten en hun verwachtingsgebied. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems, podzolen en/of restanten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden.

Het historische luik omvatte van het onderzoek, dat de studie van de kaart van Ferraris (1777), de Atlas der Buurtwegen (circa 1840), de Poppkaart (1842-1879) en de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854). Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Het gekende erfgoed en archeologisch onderzoek van het onderzoeksgebied en zijn omgeving werd via het Geoportaal Onroerend Erfgoed en de Centrale Archeologische Inventaris opgezocht. Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur. Daarnaast is gebruik gemaakt van bronnen over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid en zijn opgelijst in de bibliografie. Frederik De Kreyger bundelde alle data in GIS en vatte de gegevens samen in deze archeologienota.

Figuur 4: Recente orthofoto met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 5: Detail van de orthofoto met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het bureauonderzoek: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Assessment van het onderzochte gebied

2.2.1. Landschappelijke ligging

In dit onderdeel van het assessmentrapport wordt het projectgebied ruimtelijk gesitueerd met aandacht voor zijn topografische en landschappelijke inplanting, en zijn bodemkundige, geologische en geomorfologische eigenschappen.

2.2.1.1. LIGGING

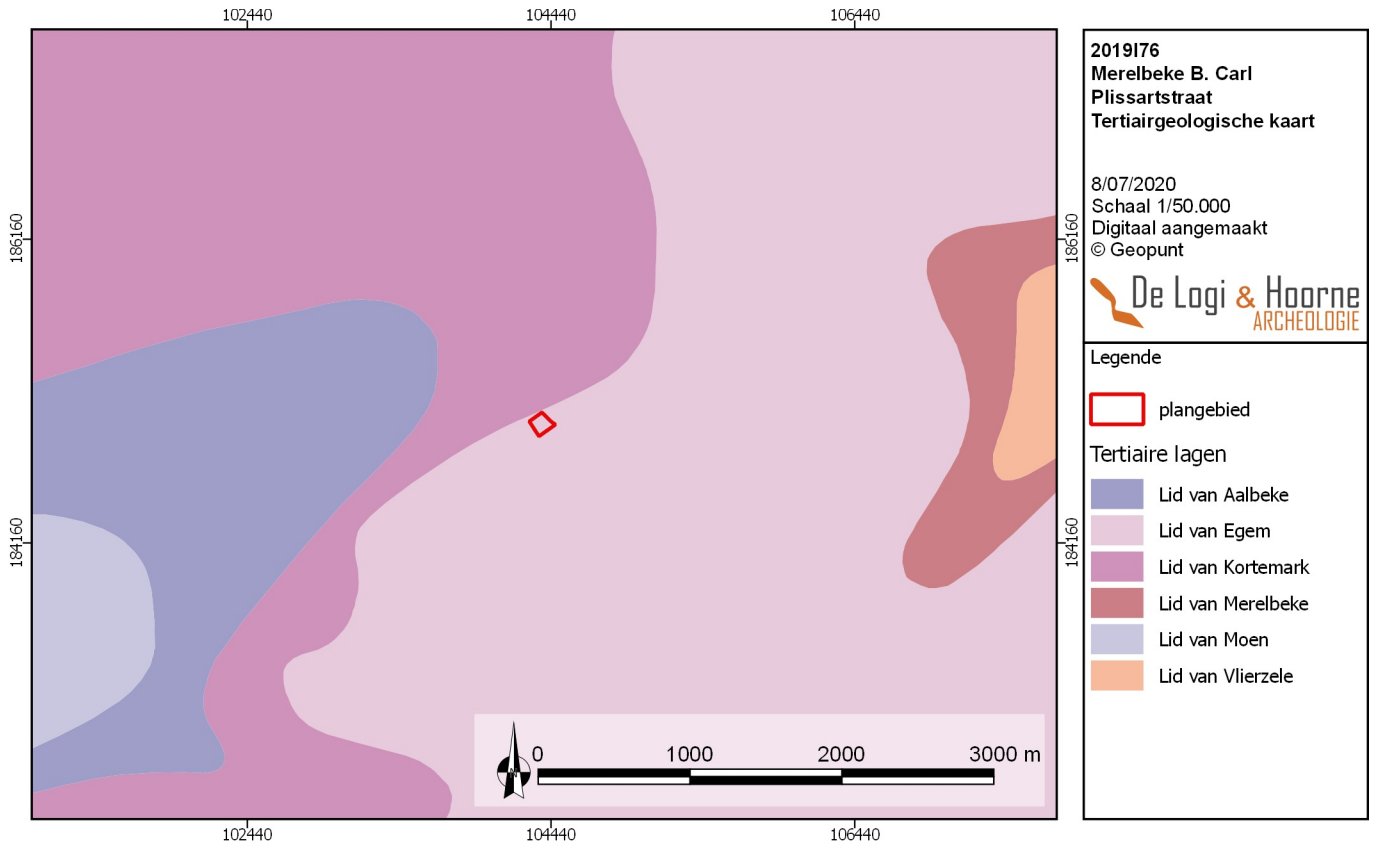
Het plangebied ligt aan de Burgemeester Carl Plissartstraat in Merelbeke (Schelderode) en heeft een eerder vierkante vorm met NO-ZW oriëntatie van 1,34ha groot. Dit terrein situeert zich op 270m ten noordoosten van het centrum van Schelderode en op 3km ten zuidwesten van het centrum van Merelbeke. Het gebied ligt op de rand van de overgang tussen een landelijke omgeving behorend tot de Scheldevallei en een intens verkaveld gebied. De omgeving kent evenwel geen historische stadsontwikkeling.

Rondom het plangebied komen verschillende waterlopen voor. De dichtstbijzijnde ligt op 150m ten noordwesten van het terrein en is de NO-ZW-georiënteerde Melsenbeek. In noordelijke richting splitst deze waterloop op waardoor één van de zijtakken in oostelijke richting afdraait om vervolgens op 1,5km ten oosten van het plangebied weer te verschijnen. 840m ten noordwesten van het terrein ligt de Bovenschelde met NO-ZW-oriëntatie, de belangrijkste waterloop in de regio die doorheen de geschiedenis in sterke mate het landschappelijk karakter van deze regio heeft bepaald (*zie infra*). Parallel met de Bovenschelde stroomt de Zwarte Kobensbeek op 1,2km van het plangebied, waarlangs diverse archeologische attestaties liggen (*zie infra*). Alle besproken waterlopen liggen in het Beneden-Scheldebekken, in het stroomgebied van de Schelde.

2.2.1.2. GEOLOGIE

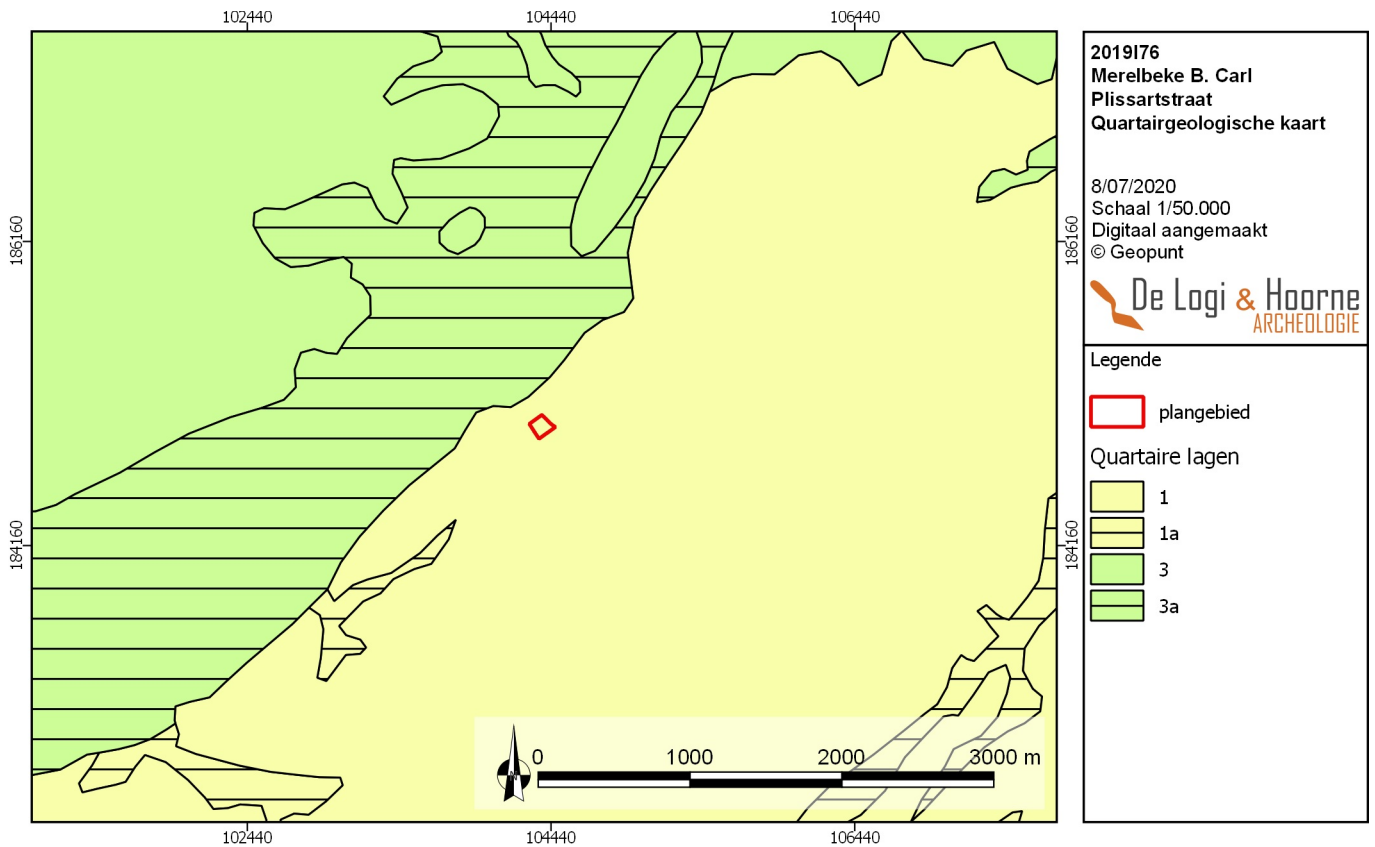
Geologisch gezien bevindt het projectgebied zich binnen een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei en binnen de alluviale vlakte van de rivier de Schelde, tussen de huidige loop van de Schelde en de valleirand, gelegen ter hoogte van Merelbeke/Schelderode. Het projectgebied valt net binnen het Lid van Egem (binnen de Formatie van Hyon), opgebouwd uit grijsgroen zeer fijn glauconiet- en glimmerhoudend zand met afwisselende kleilagen en zandsteenbanken. Net ten noordenwesten van het projectgebied wordt het Lid van Kortemark aangesneden, wat zich kenmerkt door een 40m dikke siltige eenheid met een vijftal opeenvolgende faciessen en opgebouwd is uit grijze tot groengrijze klei tot silt met dunne banken zand en silt (STEURBAUT 2015: 128-130).

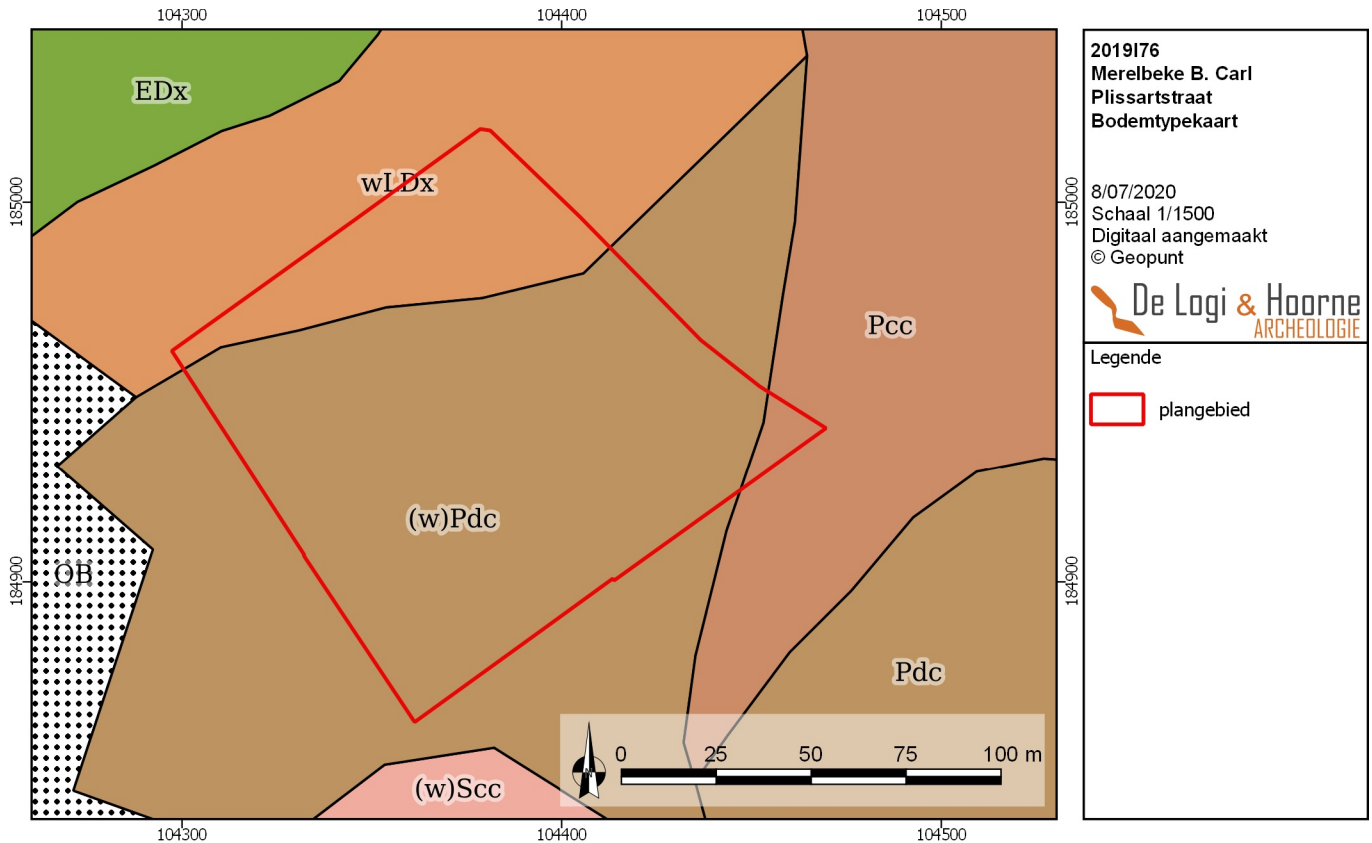
Op de quartair geologische kaart staat het projectgebied gekarteerd als een type 1. Dit impliceert eolische afzettingen uit het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw). In het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen bestaat dit uit zand tot zandleem. Daarnaast kunnen er hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen (HQ).

Figuur 6: Tertiair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 7: Quartair geologische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 8: Bodemtypekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

2.2.1.3. AARDKUNDE

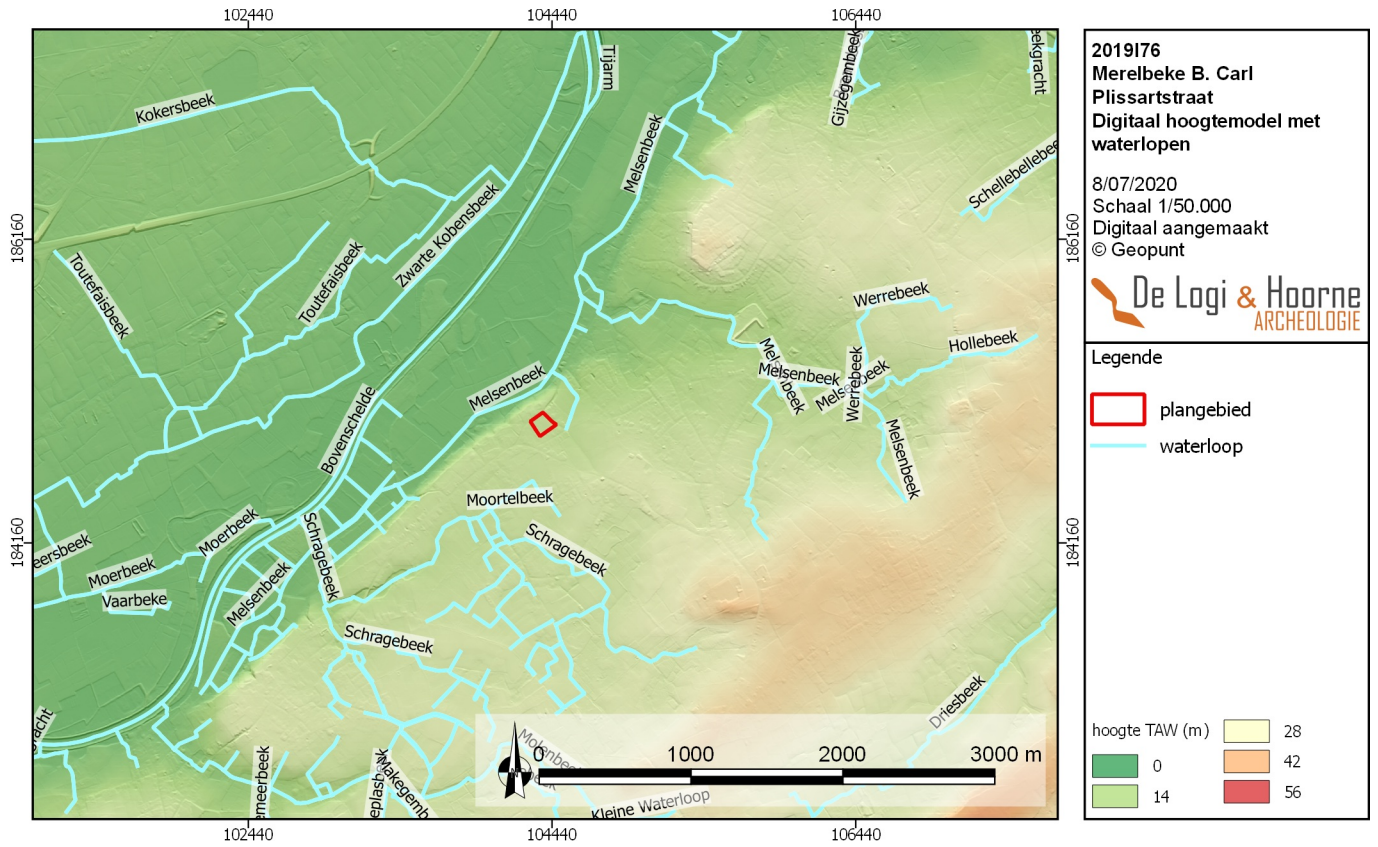
Op de bodemkaart staat het projectgebied aangeduid onder drie verschillende bodemtypes. De noordwestelijke zone van het projectgebied kenmerkt zich door een matig droge tot matig natte zandleembodem met een onbepaald profiel (wLDx). Hierbij begint het klei-zandsubstraat op een geringe diepte (0,40 à 0,80m) (Leys 1965: 72). Volgens de *World Reference Base*-classificatie (WRB) gaat het hier om zogenaamde *Eutric Stagnosol (Loamic, Ruptic)*. Dit impliceert een zandlemige tot lemige bodem met een hoge basenverzadiging en een stuwende watertafel met een gereduceerde bodem tot gevolg (DONDEYNE *et al.* 2015: 16).

Het grootste centrale gedeelte bestaat uit een matig natte en lichte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont ((w) Pdc). Hierbij is het klei-zandsubstraat aanwezig vanaf een diepte van 0,75 à 1,25m diepte. Volgens de *World Reference Base*-classificatie (WRB) gaat het hier om zogenaamde *Eutric Gleyic Retisol (Loamic, Bathyruptic)*. Dit impliceert een zandlemige tot lemige bodem met een kleiaanrijkingshorizont binnen de eerste meter onder het maaiveld (DONDEYNE *et al.* 2015: 22).

Tenslotte is er een kleine zone in het oosten, die gekarteerd staat als een matig droge en lichte zandleembodem met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont (Pcc). Volgens de *World Reference Base*-classificatie (WRB) gaat het hier om zogenaamde *Eutric Retisol (Loamic)*. Dit impliceert eveneens een zandlemige tot lemige bodem met een kleiaanrijkingshorizont binnen de eerste meter onder het maaiveld (DONDEYNE *et al.* 2015: 22).

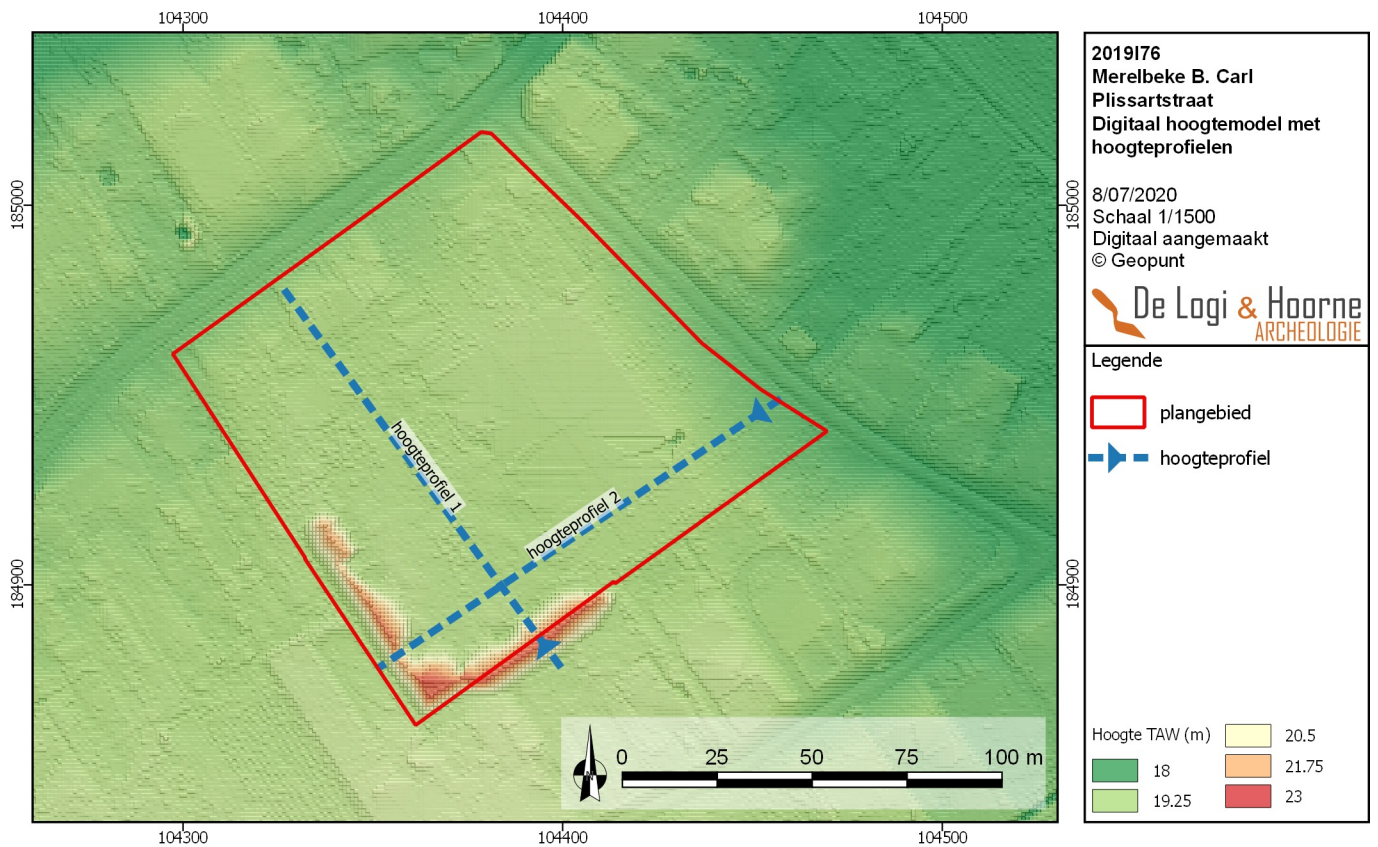
2.2.1.4. TOPOGRAFIE

Op het digitaal hoogtemodel kan de landschappelijke situatie van het projectgebied duidelijk worden afgelezen. Zoals hierboven reeds aangegeven is het projectgebied in een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei gelegen, binnen de alluviale vlakte van de Schelde. Binnen het projectgebied zelf zijn geen waterlopen of grachten aanwezig. Het projectgebied kent een variërende hoogte tussen 18,28m en 19,4m TAW waarbij het terrein lichtjes afhelt naar het oosten toe. Dit hoogteverschil laat door het huidige gebruik van het projectgebied echter niet toe hierover betrouwbare conclusies te trekken.

Figuur 9: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied en de omliggende waterlopen (© Geopunt)

Figuur 10: Detail van het digitaal hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied en de hoogteprofielen (© Geopunt)

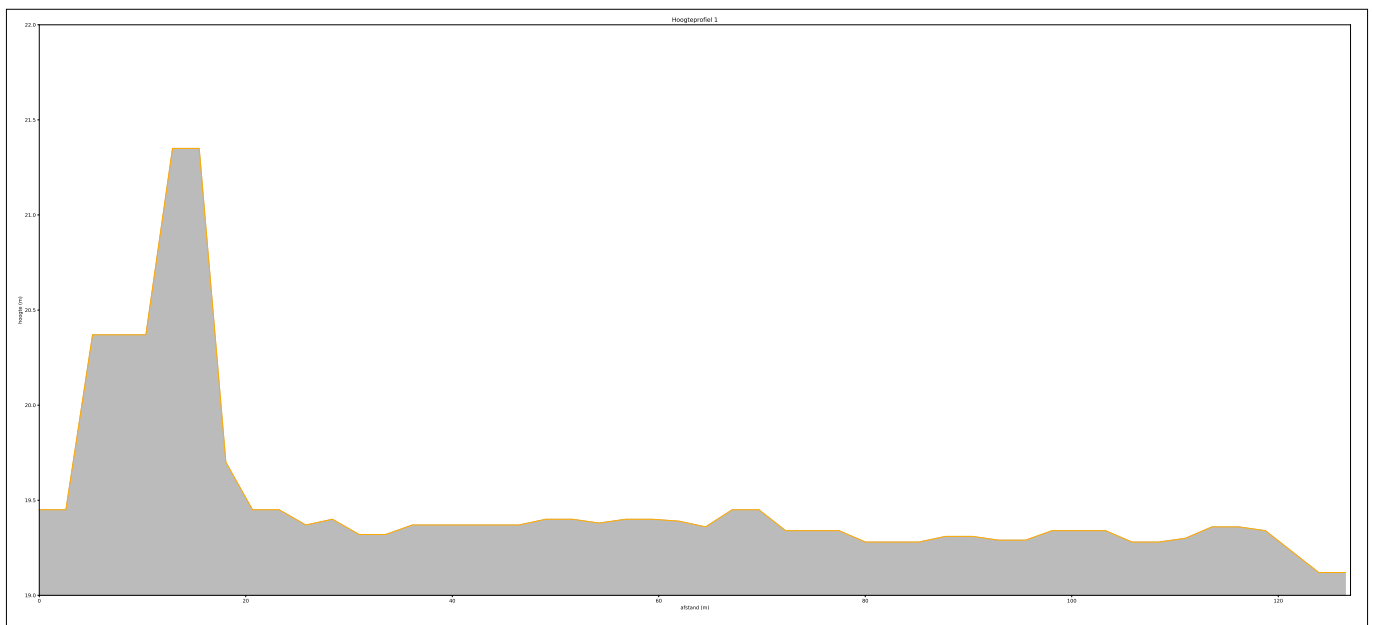
2.2.1.5. BODEMGEBRUIK

Vandaag de dag staan er twee woonhuizen in de westelijke en noordwestelijke zone van het plangebied. Centraal op het terrein bevindt zich een grote loods met daarrond talrijke verhardingen. Zo is quasi de gehele oostelijke zone verhard. De rest van het terrein wordt ingenomen door gazonpartijen en enkele bomen.

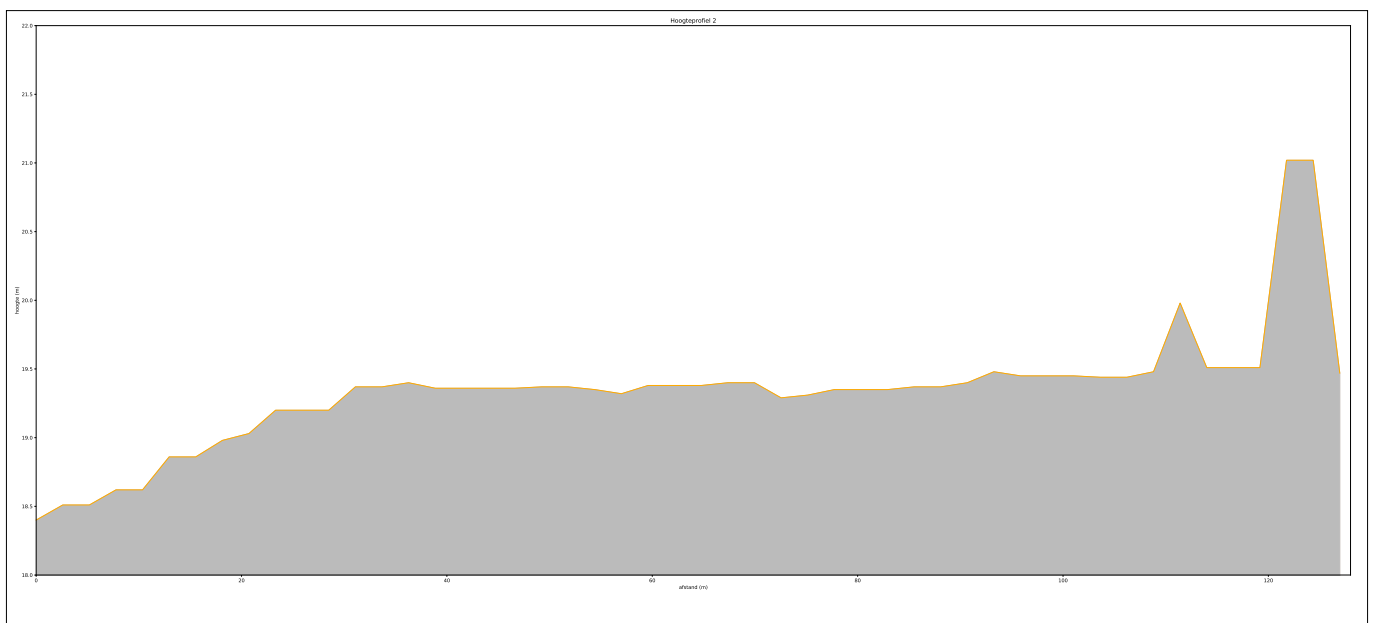
2.2.1.6. SYNTHESE

Het projectgebied is gelegen binnen een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei, binnen de alluviale vlakte van de Schelde. Bodemkundig kenmerkt het terrein zich door een matig droge tot matig natte zandleembodem met een klei-zandsubstraat op vrij geringe diepte. Sinds het midden van de 18de eeuw is er reeds sprake van bebouwing binnen het projectgebied. Wat de impact van deze bebouwing is, samen met de hedendaagse versterking van de bodem is voorlopig echter moeilijk in te schatten.

Figuur 11: Hoogteprofiel 1 van het digitaal hoogtemodel (@ Geopunt)

Figuur 12: Hoogteprofiel 2 van het digitaal hoogtemodel (@ Geopunt)

2.2.2. Archeologische voorkennis en historisch kader

Behalve informatie over de ligging en de ondergrond zijn gegevens uit geschiedkundige literatuur en oude kaarten en de reeds gekende archeologische vaststellingen voor het plangebied en zijn nabije omgeving van groot belang voor het maken van een goede assessment.

2.2.2.1. HISTORISCH KADER

De eerst gekende tekstuele vermelding van Schelderode dateert uit 866, toen het gebied als *Rodus* werd aangeduid. Vanaf het midden van de 11de eeuw verandert dit in *Rotha* en op het einde van de 12de eeuw staat het gehucht gekend als *Roden*. Pas in 1227 verandert de naamgeving in *Scelderode*. De naam is afkomstig van *Rode*, wat gerooid bos betekent. Om verwarring met het nabijgelegen Gontrode te voorkomen, werd de voorbepaling *Schelde*-toegevoegd (DEBRABANDERE *et al.* 2010: 219-220).

Schelderode was de hoofdplaats van het Land van Rode in het graafschap Aalst, waar de heer van Rode een kasteel bezat. Het eigendomsrecht van het gebied gaat terug tot het midden van de 12de eeuw. In de loop van de 17de eeuw was het kasteel volledig verdwenen maar in 1865 werd er een nieuw kasteel gebouwd dat momenteel als het kasteel van Schelderode bekend staat.

De gemeente bezat in het verleden voornamelijk een agrarisch karakter, afgewisseld met beboste zones. In het noordelijke, lager gelegen deel van de gemeente waar de alluviale Scheldevallei ligt, zijn verschillende turf- en kleiwinningsputten gekend die heden ten dage als waterplassen in gebruik zijn (INVENTARIS ONROERENDERFGOED 2019).

De eerste kaart op basis waarvan de omgeving van het plangebied beschreven kan worden is de Ferriskaart uit 1777. Het plangebied ligt in een landelijke omgeving, gekenmerkt door grote akkers die ten zuidoosten van de Scheldevallei liggen. Het plangebied ligt aan de rand van het centrum van Schelderode en kan door de herkenning van de voorlopers van de Gaversesteenweg en de Molenstraat goed gepositioneerd worden. Ondanks de mindere georeferentie is er sprake van de aanwezigheid van twee erven op de noordwestelijke delen van het plangebied, grenzend aan de Gaversesteenweg. De zuidoostelijke gronden zijn als akkerland in gebruik (GEOPUNT 2019).

Op de Atlas der Buurtwegen uit 1840 is een andere ingebruikname van het terrein waarneembaar. Van de voorgaande aanwezige erven is enkel het zuidwestelijke erf nog aanwezig. De overige delen van het terrein lijken als akkers in gebruik. Dit beeld komt overeen met de Poppkaart uit 1842-1879 en de topografische kaart van Vandermaelen uit 1846-1854 (GEOPUNT 2019).

Het projectgebied werd doorheen de jaren op enkele lucht- en orthofoto's vastgelegd. De oudste beschikbare orthofoto is een opname uit de zomer van 1971 waarop duidelijk waarneembaar is dat meer dan de helft van het terrein bebouwd of verhard is. Enkel de zuidoostelijke delen van het terrein lijken nog als akkerland in gebruik. Op de luchtfoto van 1990 is voor het eerst een deel van de Burgemeester Carl Plissartstraat zichtbaar. Bovendien lijkt nu enkel het meest zuidelijke deel van het terrein niet bebouwd of verhard. De luchtfoto uit 2002 toont aan dat de aanleg van de Burgemeester Carl Plissartstraat vervolledigd en ook het zuidelijke deel van het terrein verhard is. Dit beeld blijkt tot op heden nagenoeg ongewijzigd (GEOPUNT 2019).

2.2.2.2. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

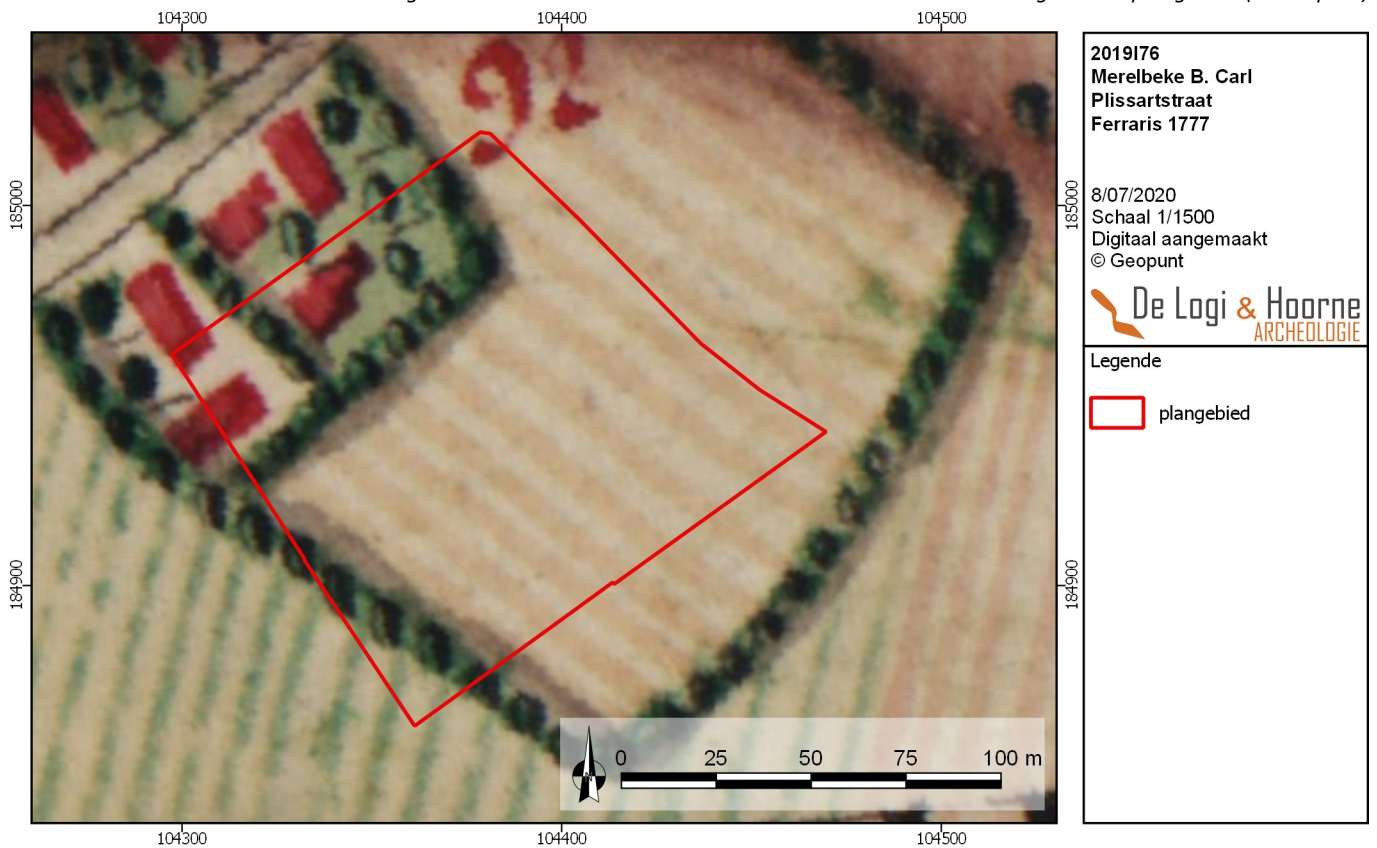
Binnen de grenzen van het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologische vaststellingen gedaan. In de nabije omgeving werden in het verleden wel enkele archeologische sites aangetroffen en onderzocht.

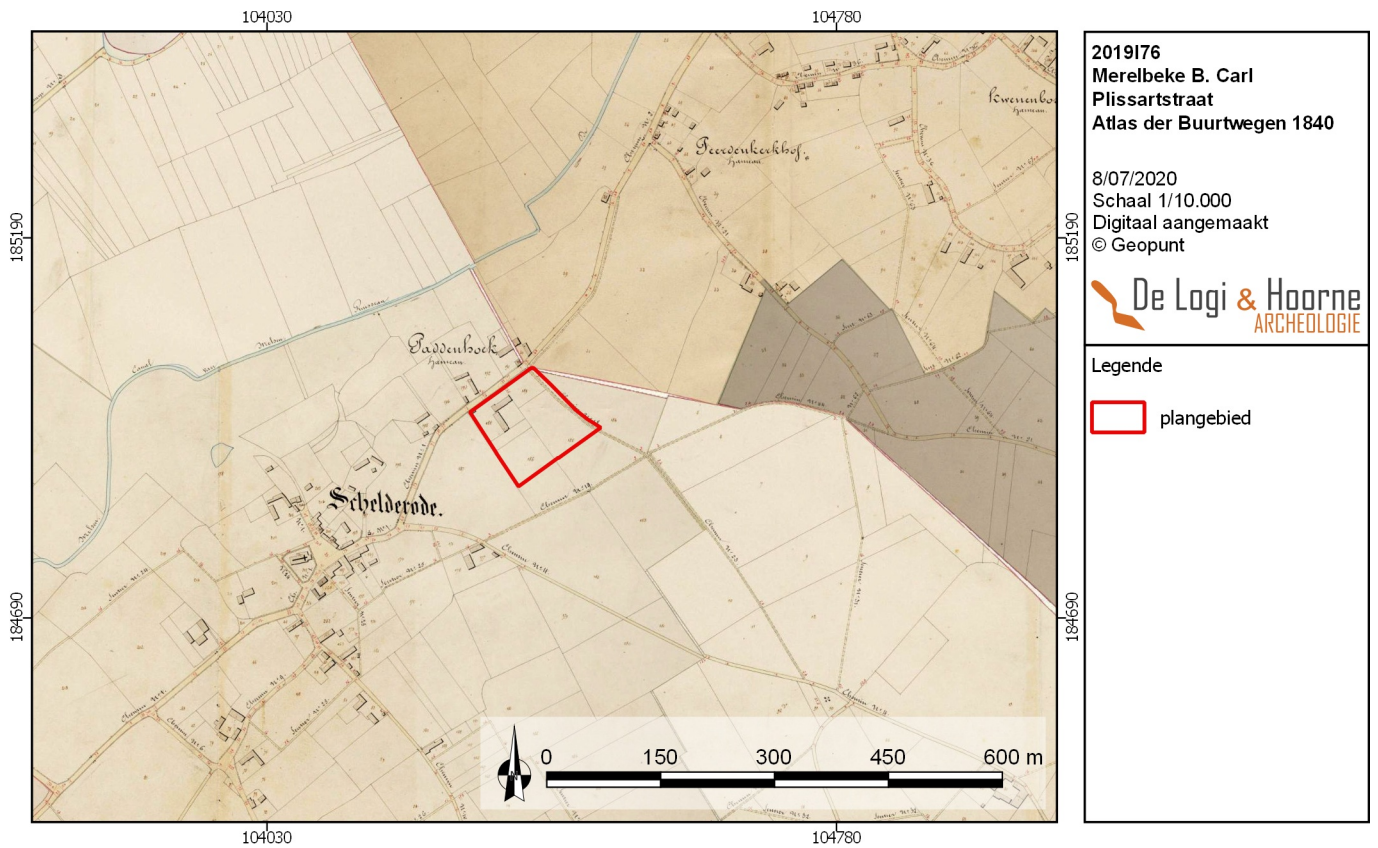
Ter hoogte van de Melsenbeek in Merelbeke, op 360m ten westen van het plangebied, lag het voormalige *hof ten Dale*. Deze site met walgracht dateert uit de late middeleeuwen maar raakte in verval waardoor er vandaag niets meer van bewaard is gebleven. Op het voormalige mottelichaam werd in 2005 een landschappelijke boring uitgevoerd waarbij de opbouw van de heuvel kon worden vastgesteld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 169; LACHAERT 1998).

Figuur 13: Ferriskaart uit 1777 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

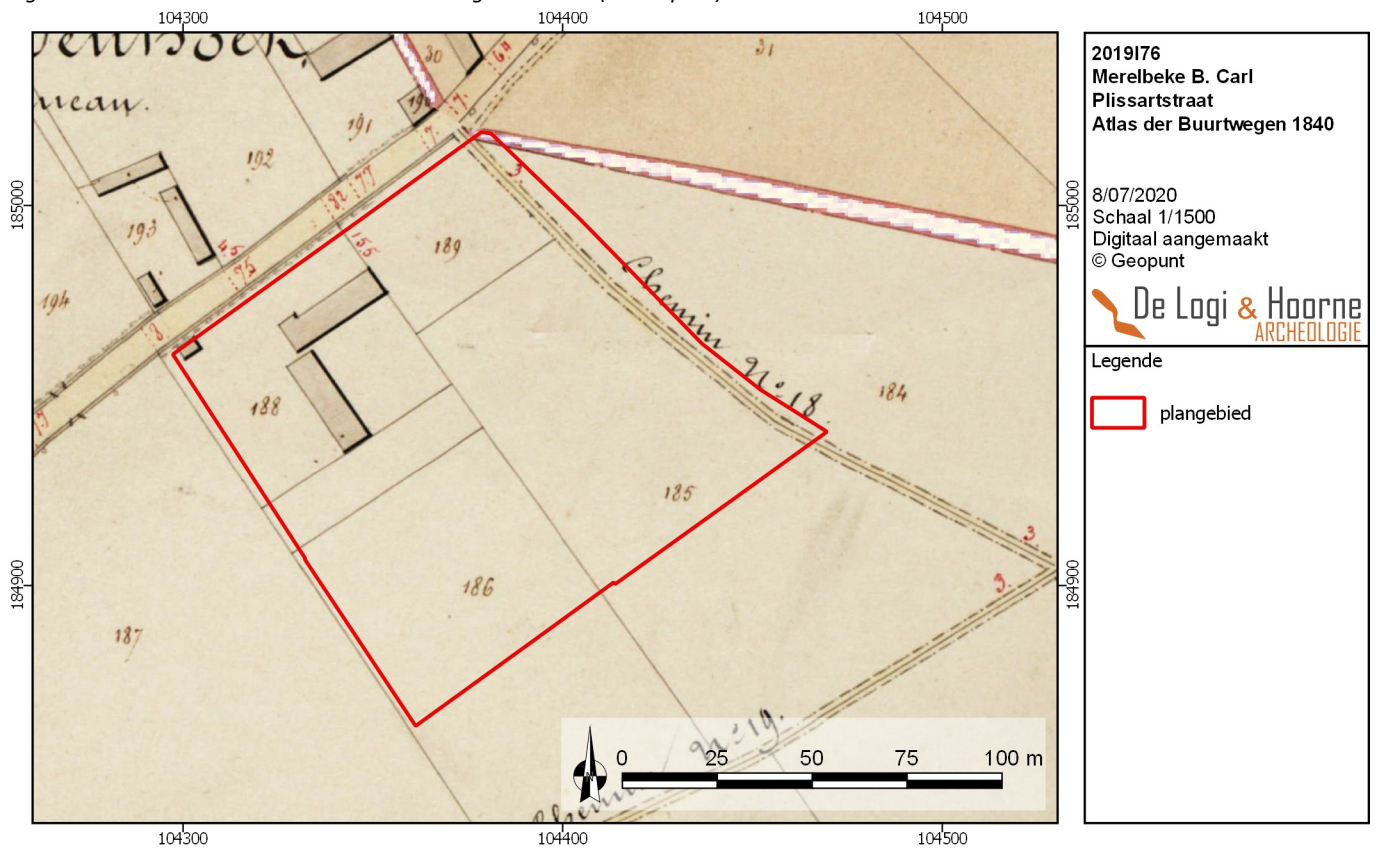
Figuur 14: Detailbeeld van de Ferriskaart uit 1777 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

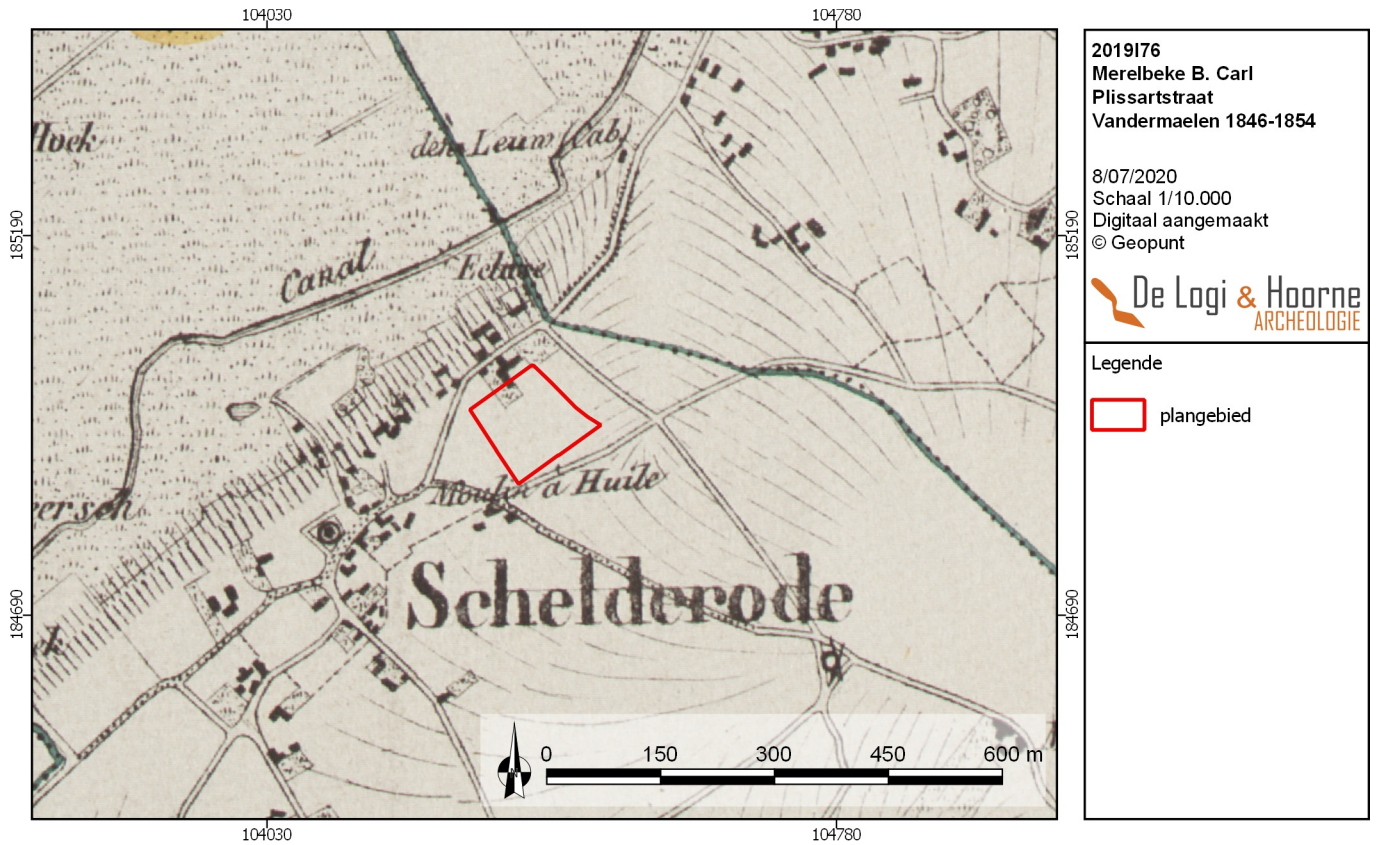

Figuur 15: Atlas der Buurtwegen uit 1840 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 16: Detailbeeld van de Atlas der Buurtwegen uit 1840 (© Geopunt)

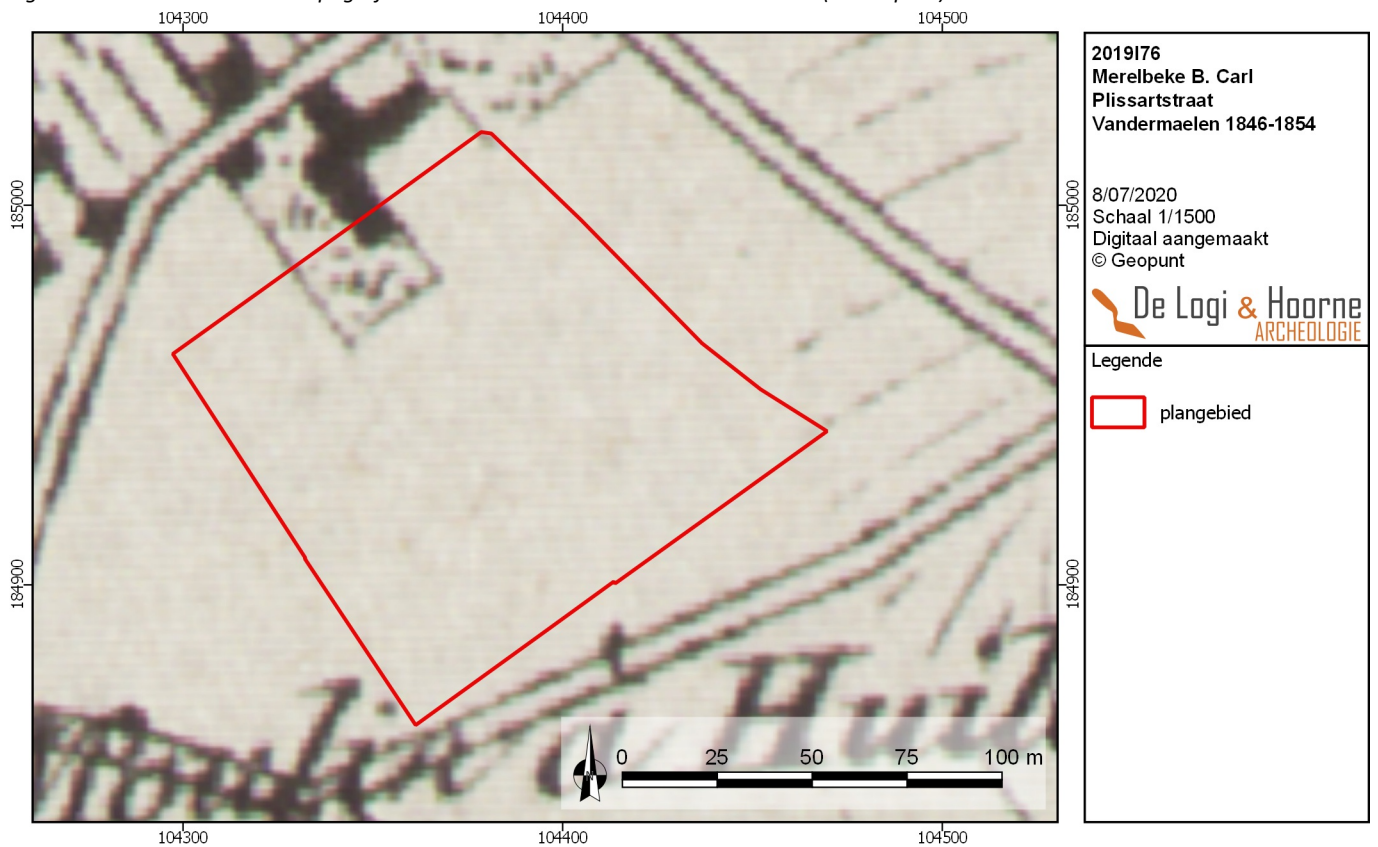

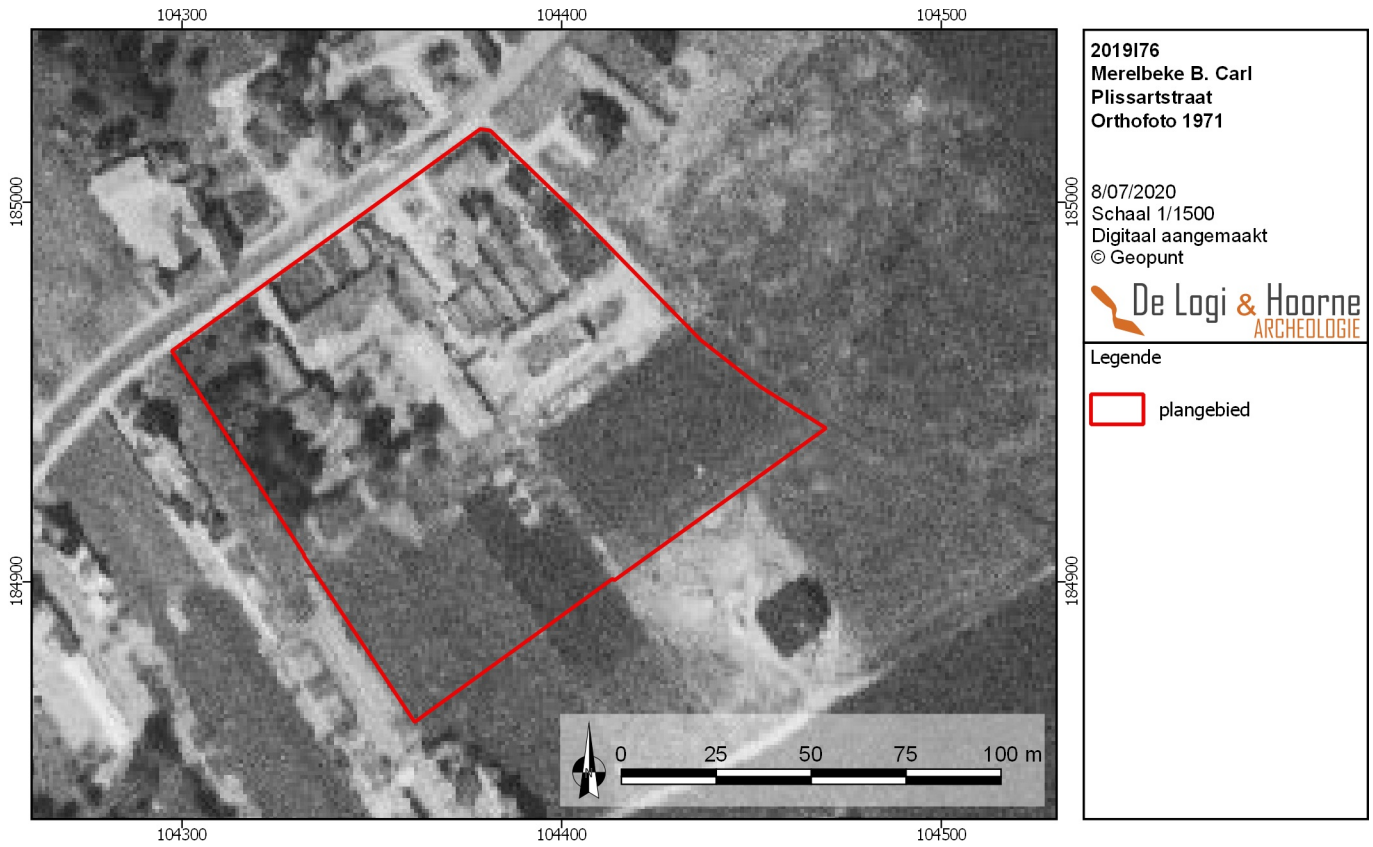

Figuur 19: Topografische kaart van Vandermaelen uit 1846-1854 met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 20: Detailbeeld van de topografische kaart van Vandermaelen uit 1846-1854 (© Geopunt)

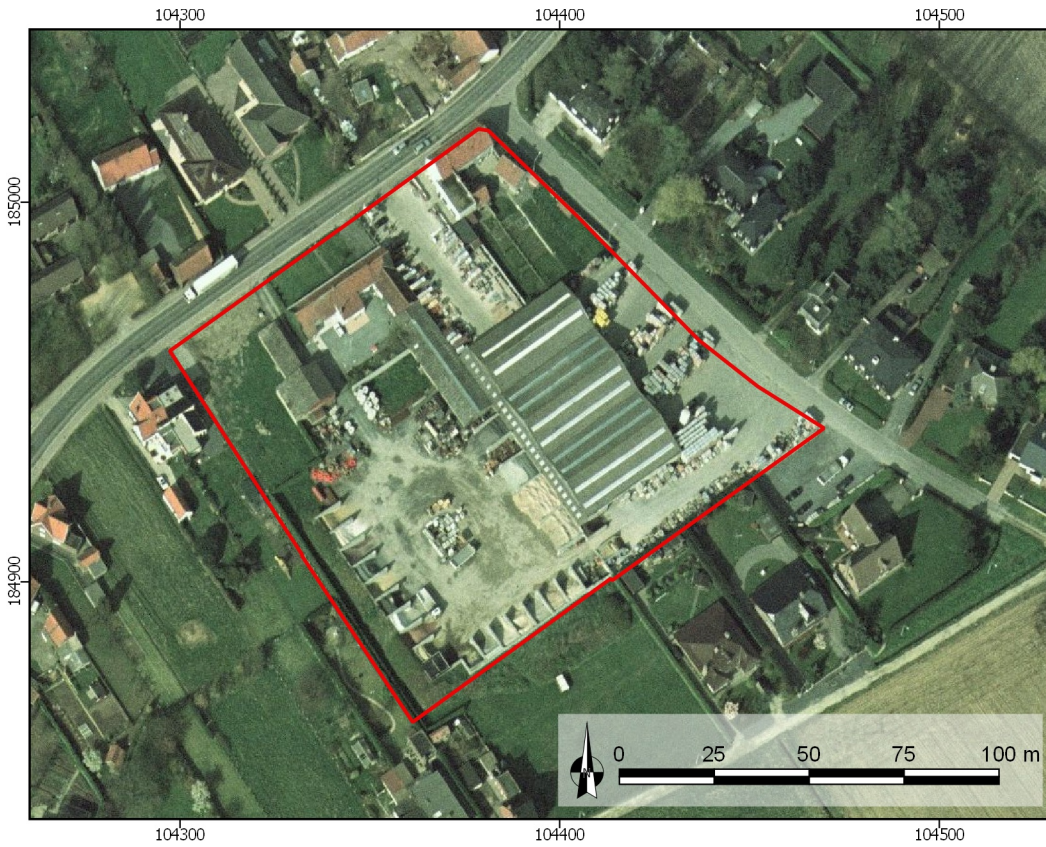

Figuur 21: Orthofoto uit 1971 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 22: Orthofoto uit 1990 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

2019176
Merelbeke B. Carl
Plissartstraat
Orthofoto 2002

8/07/2020
Schaal 1/1500
Digitaal aangemaakt
© Geopunt

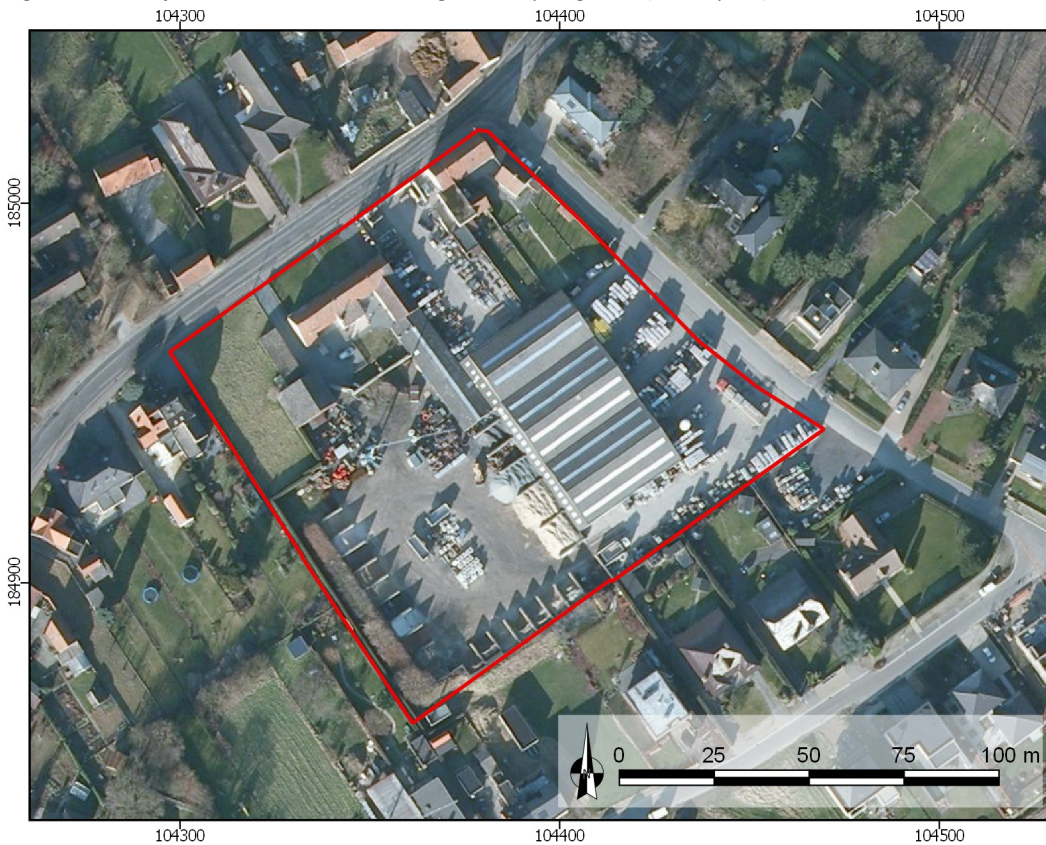

Legende

 plangebied

Figuur 23: Orthofoto uit 2002 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 24: Orthofoto uit 2009 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

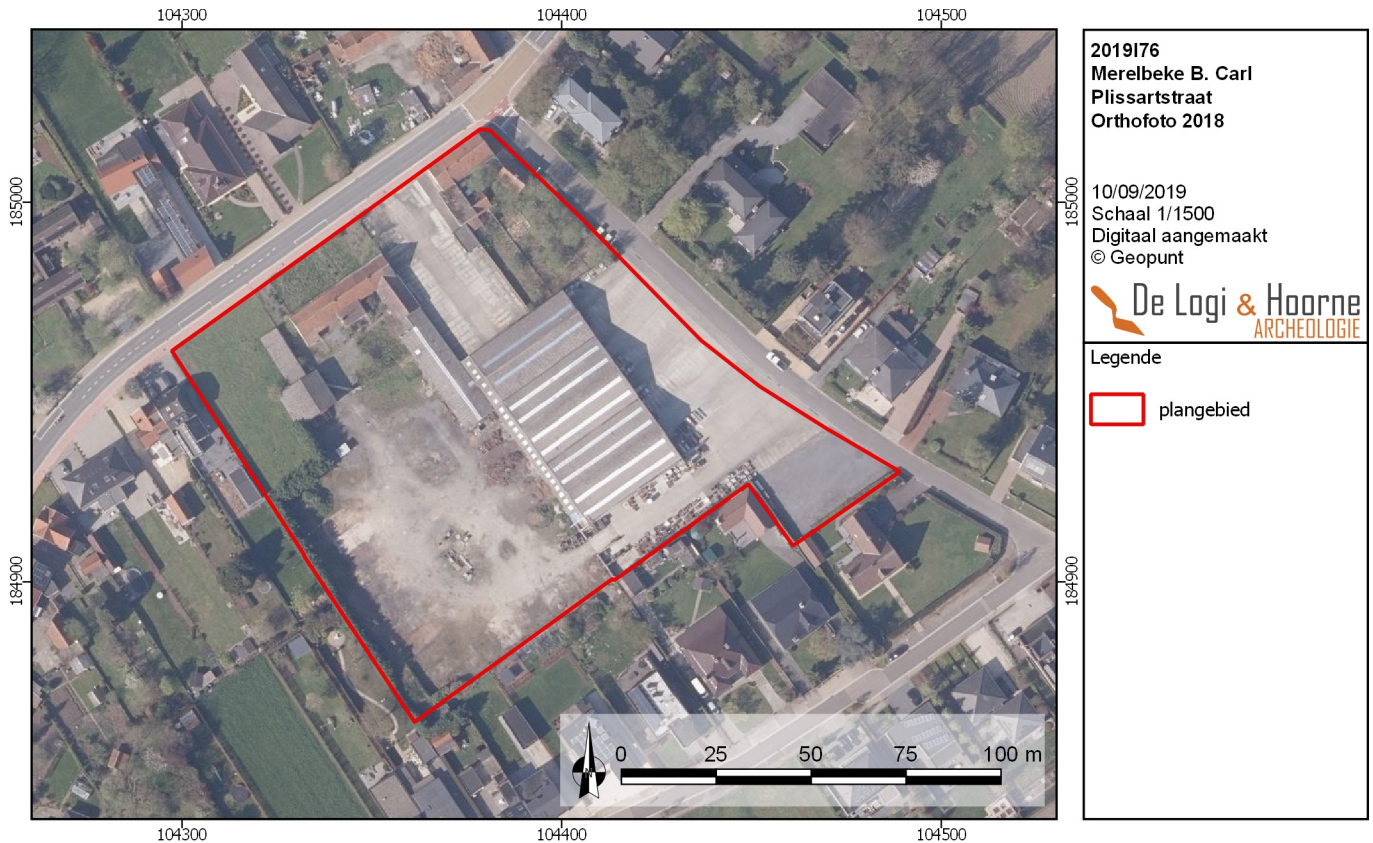
2019176
Merelbeke B. Carl
Plissartstraat
Orthofoto 2009

8/07/2020
Schaal 1/1500
Digitaal aangemaakt
© Geopunt

Legende

 plangebied

Figuur 25: Orthofoto uit 2018 met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

Aan de Blijpoel in De Pinte, op 1,25km ten noordwesten van het plangebied, werd tijdens een veldprospectie een *dolium*fragment uit de Romeinse tijd ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 32049; VERMEULEN 1992). Iets meer in westelijke richting stond een site met walgracht die aan de hand van historische kaarten terug te brengen valt tot 1689 maar op basis van gevonden materiaal zou dit tussen de 13de tot 15de eeuw zijn (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 32913; TIELEMANS 1986). Net ten noorden van deze zone lag nog een site met walgracht die eigendom was van de Sint-Pietersabdij in Gent en vermoedelijk uit de nieuwe tijd dateert (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 32912; TIELEMANS 1986).

Op 1,44km ten noordwesten van het plangebied, aan het Warandestraatje in De Pinte, is een metaaldetectie uitgevoerd waarbij een klein Mariabeeld uit de 18de eeuw is opgemerkt (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 216925).

Ook aan de Boswijk in Merelbeke, op 1,5km ten zuidwesten van het plangebied, is een metaaldetectie uitgevoerd waar een zegelstempel uit de 17de eeuw is ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 163820).

Ter hoogte van de Bomstraat in De Pinte, op 1,56km ten noordwesten van het plangebied, zijn tijdens een veldprospectie dertien Romeinse scherven ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 31041; TIELEMANS 1986). Net ten zuiden van dit terrein werd nog een veldprospectie uitgevoerd waar 43 scherven zonder duidelijke datering zijn ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 30999; TIELEMANS 1986).

Aan de splitsing van Pont-Noord met Blijpoel in De Pinte, op 1,62km ten noordwesten van het plangebied, stond een site met walgracht waarvan nog steeds een deel van de oorspronkelijke gebouwen omgracht zijn (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 30992; TIELEMANS 1986). Net ten westen van dit terrein, aan het Dorp in De Pinte, staat een oude pastorijwoning uit de nieuwe tijd (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 30977; DE CLERCQ 1996).

Op 1,8km ten westen van het plangebied, aan de Steenakker in De Pinte, werd een grootschalige veldprospectie uitgevoerd. Hierbij is materiaal uit het mesolithicum, de Romeinse periode en de middeleeuwen ingezameld (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 32051; VERMEULEN 1992).

Ter hoogte van de Hondelee in Zwijnaarde, op 1,96km ten noorden van het plangebied, is op basis van luchtfotografie een circulaire structuur opgemerkt die een grafheuvel uit de metaaltijden kan zijn (CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS, inventarisnummer 154959; BOURGEOIS *et al.* 1999).

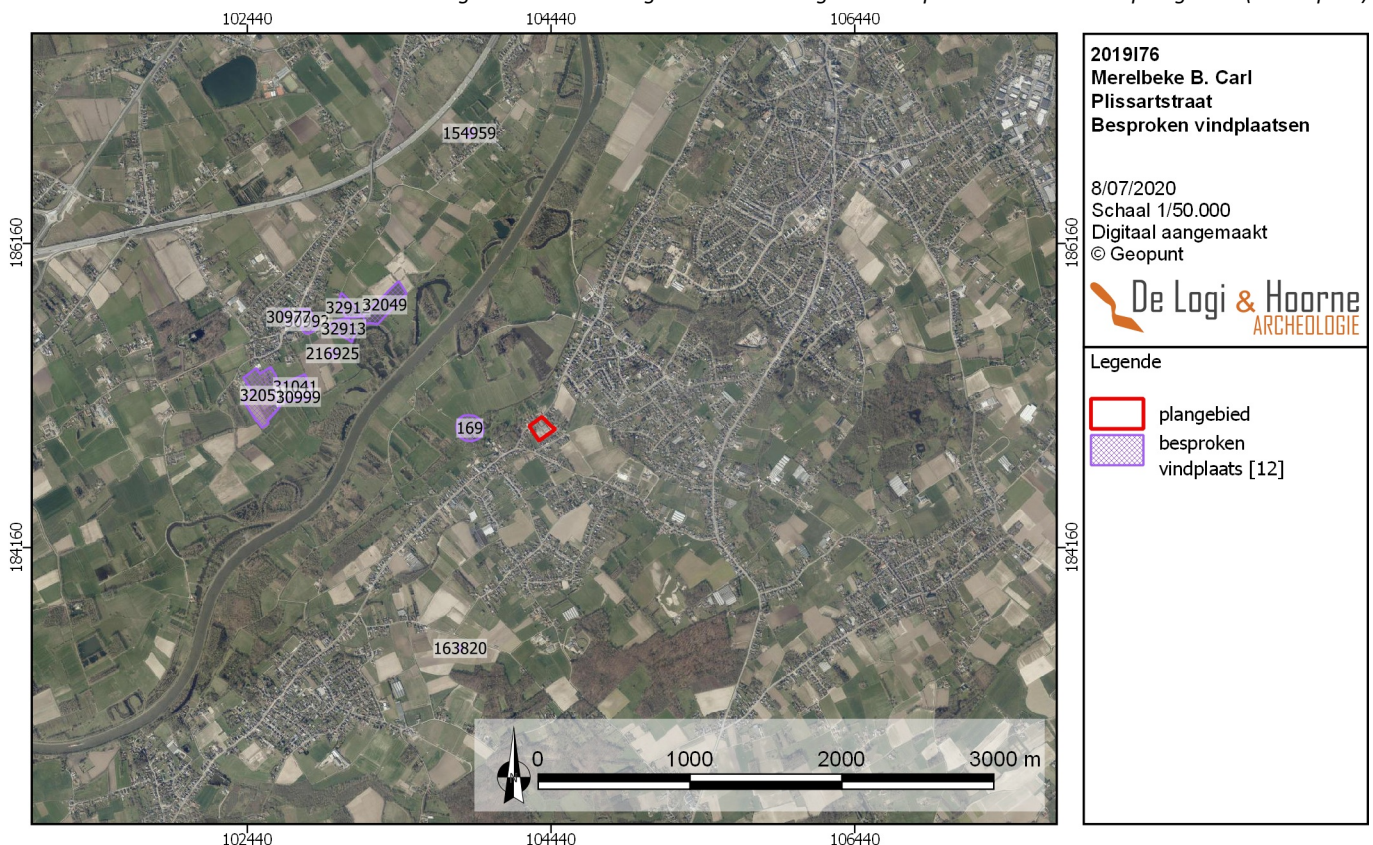
2.2.3. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

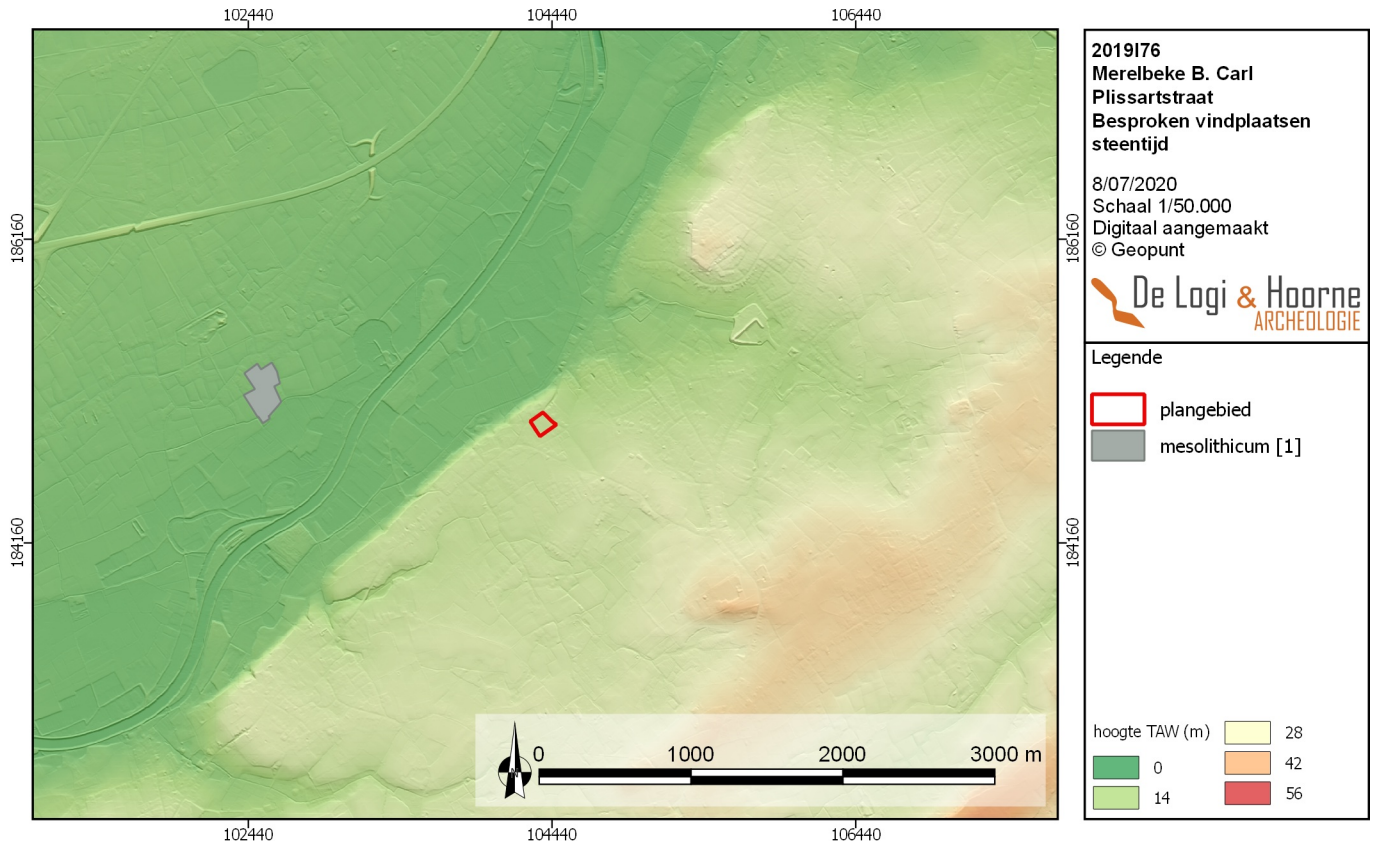
Het projectgebied bevindt zich op de hoger gelegen, zuidoostelijke rand van de Scheldevallei. Op basis van de gegevens uit de Centrale Archeologische Inventaris blijkt dat de ruime omgeving rond het plangebied al vroeg in de geschiedenis geoccupeerd werd. De eerste mogelijke archeologische indicatie dateert uit de steentijd waarvan de vindplaats zich ten noordwesten van het plangebied, ter hoogte van de Zwarte Kobensbeek (aan de andere kant van de Scheldevallei), bevindt.

Romeinse attestaties zijn eerder zeldzaam, met slechts drie vindplaatsen aan de Zwarte Kobensbeek. Aanwijzingen voor jongere periodes, zoals de late middeleeuwen en de nieuwe tijd komen ook voor. Ook deze vindplaatsen situeren zich voornamelijk rond de Zwarte Kobensbeek, temeer omdat dit gebied veelvuldig en grondiger geprospecteerd is ten opzichte van de andere zones rondom het plangebied (*zie supra*).

Aan de hand van de besproken resultaten mag geconcludeerd worden dat de omgeving rondom het plangebied archeologisch ongekend is, aangezien er geen enkel proefsleuvenonderzoek of archeologische opgraving gebeurd is en de meerderheid van de attestaties verderop gelegen zijn en op basis van veldprospecties en historisch onderzoek tot stand zijn gekomen.

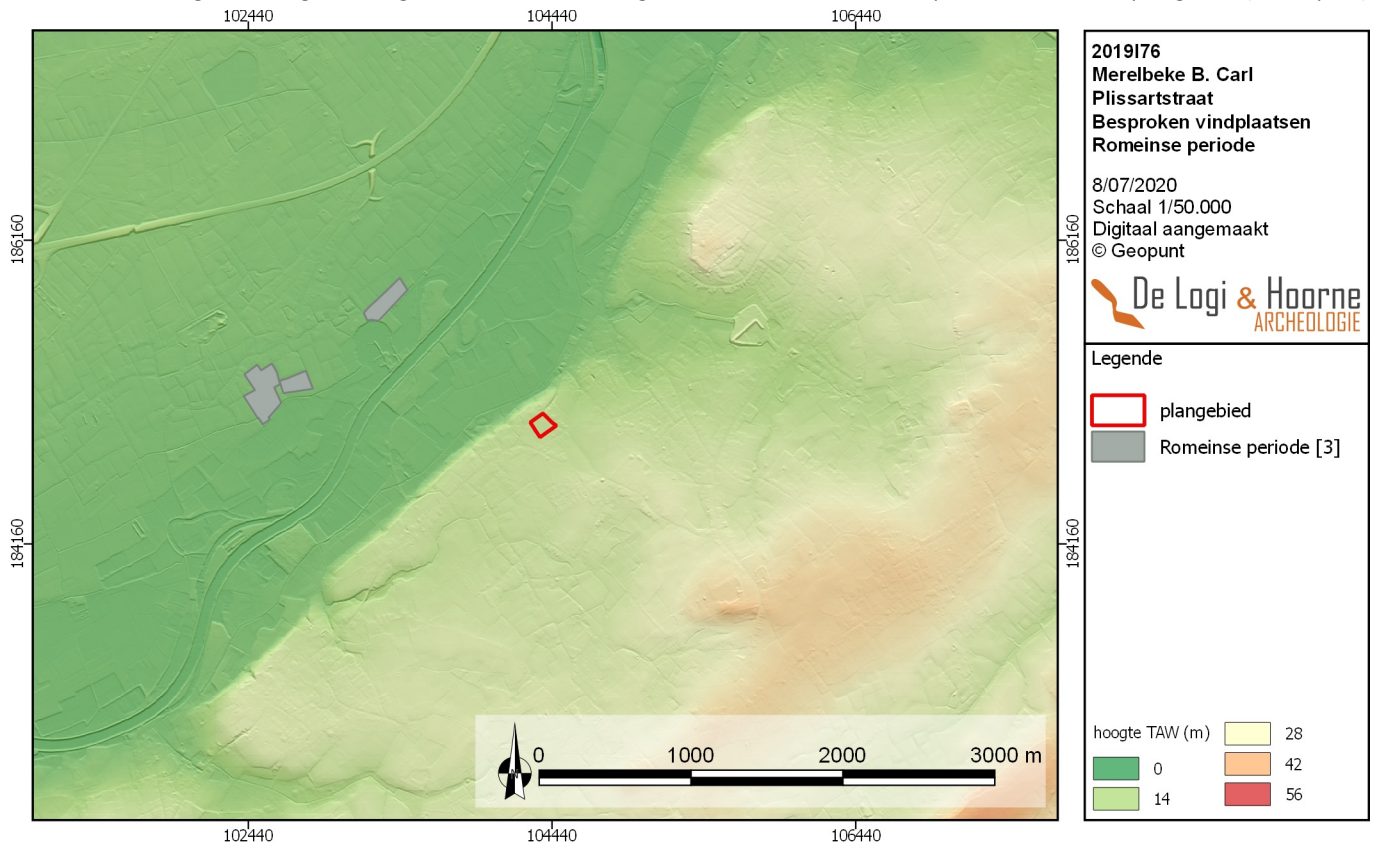
Figuur 26: Aanduiding van de archeologische vindplaatsen rondom het plangebied (© Geopunt)

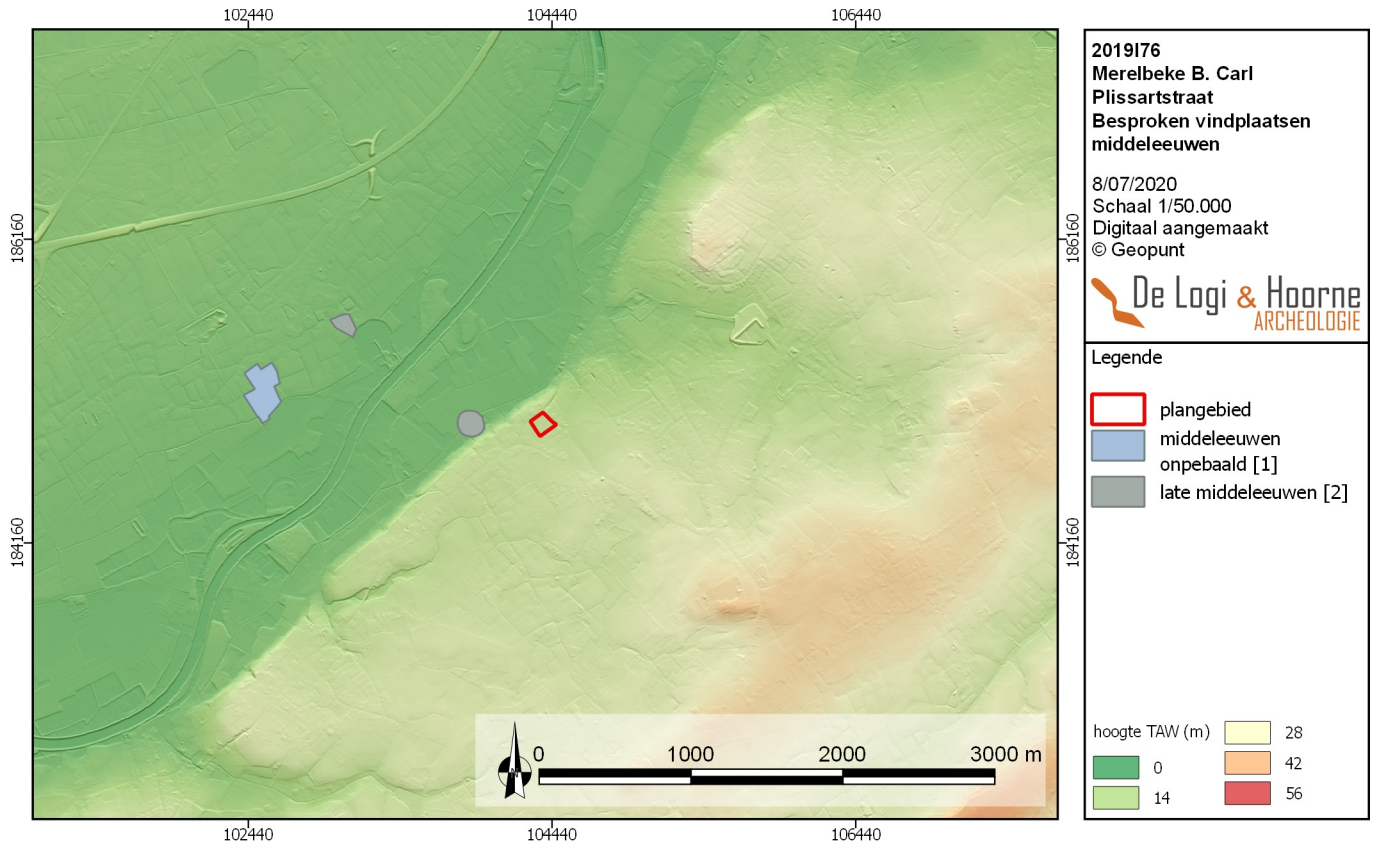

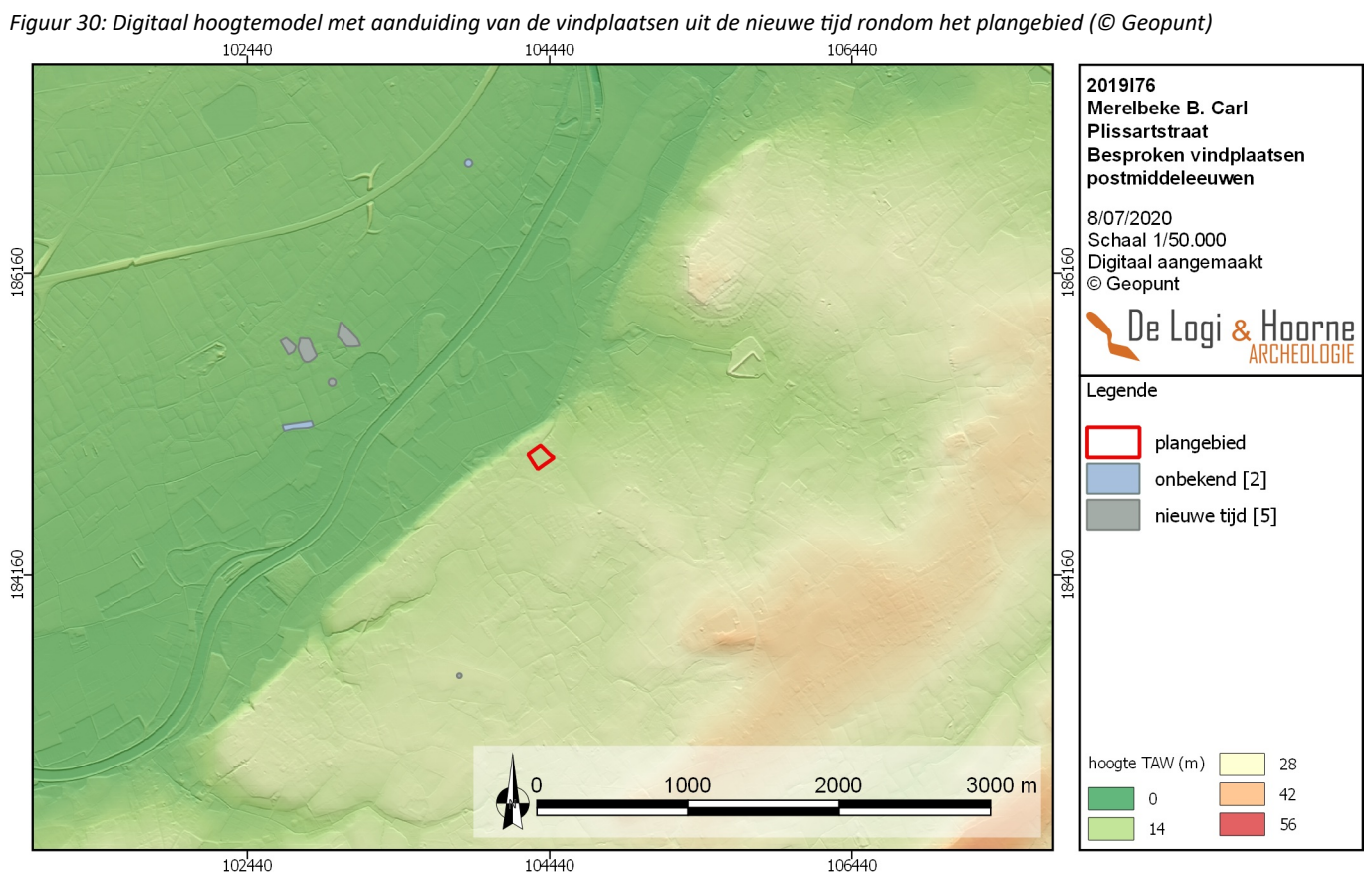
Figuur 27: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van de sites uit de steentijd rondom het plangebied (© Geopunt)

Figuur 28: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van de sites uit de Romeinse periode rondom het plangebied (© Geopunt)

Figuur 29: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van de vindplaatsen uit de middeleeuwen rondom het plangebied (© Geopunt)

Figuur 30: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van de vindplaatsen uit de nieuwe tijd rondom het plangebied (© Geopunt)

2.2.4. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Aan de hand van historisch onderzoek en beschikbaar kaartmateriaal kan geconcludeerd worden dat met zekerheid vanaf de tweede helft van de 18de eeuw bewoning op het noordwestelijke deel van het plangebied aanwezig was. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw wordt bijna het volledige terrein door bebouwing ingenomen. Het is niet duidelijk of deze gebouwen over een eventuele oudere voorganger beschikken.

Op basis van de weinige attestaties in de ruime omgeving kan het archeologisch potentieel van het plangebied als onbekend omschreven worden. Een groot deel van de vindplaatsen zijn slechts aan de hand van veldprospectie of historisch gekend. In de ruime omgeving is geen enkel proefsleuvenonderzoek of archeologische opgraving uitgevoerd waardoor er geen eenduidige uitspraken kunnen gebeuren over het archeologisch potentieel binnen het plangebied.

2.2.5. Synthese

Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

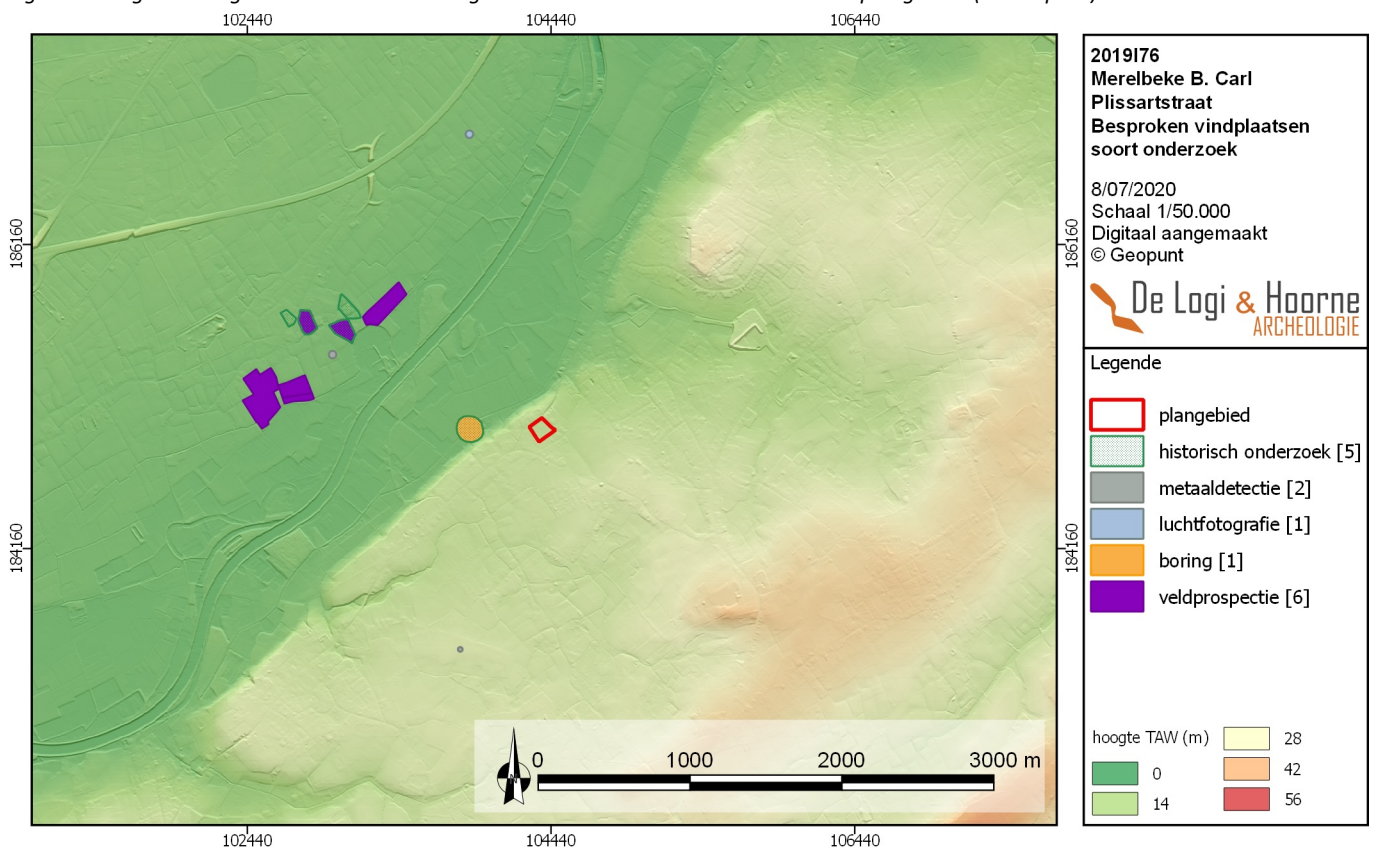
- *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?*

Het projectgebied is gelegen binnen een zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei en binnen de alluviale vlakke van de Schelde. De natuurlijke aantrekkingskracht van het omliggende landschap is hier zeker prominent aanwezig door de onmiddellijke nabijheid van natuurlijke waterlopen zoals de Melsenbeek. Dit biedt alvast een archeologisch interessant potentieel binnen de grenzen van het projectgebied vanaf de steentijd.

- *Welke evolutie kende het landgebruik en welke invloed heeft dit gebruik op de bewaring van het potentieel aanwezige archeologisch erfgoed?*

Binnen de grenzen van het projectgebied is ten minste sinds het midden van de 18de eeuw bebouwing aanwezig. Sindsdien is er altijd enige vorm van bebouwing aanwezig geweest op het terrein. Wat de precieze impact van deze bebouwing op het bodemarchief is en in welke graad het mogelijke archeologische erfgoed verstoord werd, is voorlopig nog onduidelijk en moeilijk in te schatten.

Figuur 31: Digitaal hoogtemodel met aanduiding van de soort onderzoeken rondom het plangebied (© Geopunt)

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites? Wat is de aard, datering en bewaring?*

Op basis van dit bureauonderzoek zijn er geen concrete aanwijzingen voor de aan- of afwezigheid van een of meer archeologische sites. Enkel op basis van historisch kaartmateriaal is er mogelijk kans op sporen uit de nieuwe tijd, in hoeverre deze sporen al dan niet verstoord zijn door recentere fases.

- *Wat is het archeologisch potentieel van het projectgebied?*

Op basis van de archeologische voorkennis, de geologische en bodemkundige gegevens en het gebruik van het projectgebied volgens de historische kaarten en luchtfoto's is er sprake van een onbekend archeologisch potentieel van het projectgebied.

- *Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?*

Het projectgebied is 1,34ha groot en de geplande werken vormen een reële bedreiging tegenover het potentieel aanwezige bodemarchief over het volledige projectgebied.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Indien er zich binnen het plangebied een archeologische site zou bevinden, zou dit een wetenschappelijk kennispotentieel in zich dragen.

2.2.6. Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek

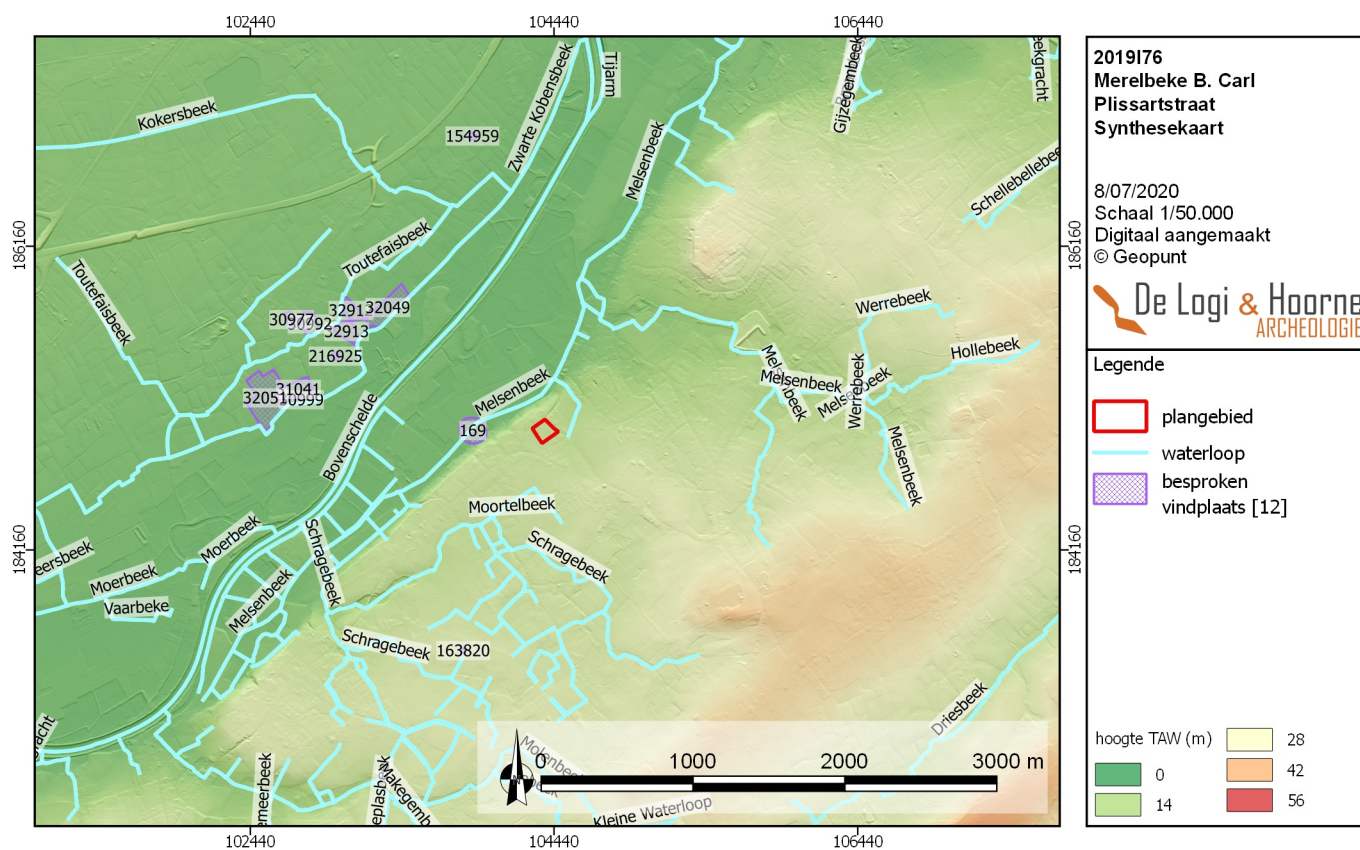
Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan de aanwezigheid van een archeologische site binnen het projectgebied niet worden uitgesloten. Om met zekerheid informatie te verkrijgen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het plangebied en een aangepast programma van maatregelen op te stellen, zijn bijkomende fasen van vooronderzoek nodig.

Een veldkartering is voor dit projectgebied niet aangewezen. De oppervlakte is namelijk grotendeels bebouwd of verhard. Het terrein is nog niet vrijgemaakt wat de uitvoering van dit onderzoek onmogelijk maakt. Zelfs indien het gebouw verwijderd wordt zal dit teveel ruis opleveren om relevante resultaten met een veldkartering (visueel of metaaldetectie) te bekomen. Het plangebied omvat geen akkerland, waarop veldkartering wel goede resultaten oplevert. Dit type onderzoek is niet aangewezen voor het plangebied en zou geen enkele potentiële kennisvermeerdering met zich mee brengen.

Hetzelfde geldt voor geofysisch onderzoek, dat met name nuttig is om grootschalige en voornamelijk lineaire sporen te herkennen. Methodes zoals veldkartering en geofysisch onderzoek laten bovendien niet toe met zekerheid uitspraken te doen over de datering van de mogelijk aanwezige sporen en in te schatten wat de bewaringsgraad van de site is.

Een landschappelijk booronderzoek is in zekere mate aangewezen. Op basis van het bureauonderzoek is het potentieel aan steentijdsites binnen het plangebied onduidelijk maar de geologische en bodemkundige setting sluiten een bewaard loopoppervlak of afgedekte niveaus met een potentieel aan een *in situ* steentijdsite niet uit. Het doel van dit landschappelijke booronderzoek is om te bepalen of er bodems voorkomen waar *in situ* steentijdsites bewaard kunnen zijn en deze zones af te bakenen. Met deze methode kunnen ook verstoorde of opgehoogde zones gedetecteerd worden. Afhankelijk van de resultaten kan vervolgens een verkennend en eventueel ook een waarderend booronderzoek worden uitgevoerd.

Op de zones waar het booronderzoek een negatief resultaat voor steentijdpotentieel heeft, wordt een proefsleuvenonderzoek aanbevolen. Met een proefsleuvenonderzoek wordt een beperkt — maar statistisch representatief — deel van het terrein onderzocht op indicaties voor de aanwezigheid van archeologische sites. Op basis hiervan moet het mogelijk zijn uitspraken te doen over het archeologisch potentieel van het totale terrein. Bovendien wordt bij dergelijk onderzoek ook informatie ingewonnen over de lokale bodemopbouw, eventuele ongekarteerde verstoringen in de bodem, en de spreiding, datering, bewaringsgraad en aard van eventuele archeologische sites op het plangebied. Deze informatie is bovendien nodig om enerzijds te bepalen of een archeologische opgraving van (een deel van) het plangebied noodzakelijk is en om een gepast programma van maatregelen op te stellen voor een eventuele archeologische opgraving.

Figuur 32: Synthesekaart (© Geopunt)

De methode biedt een groot potentieel aan kenniswinst en laat toe om met een klein team te werken. Hierdoor wordt met een draagbare financiële last een maximaal resultaat bekomen. Zowel op financieel als wetenschappelijk vlak is een proefsleuvenonderzoek een logisch onderbouwde keuze. Vooronderzoek door middel van proefsleuven is een efficiënte methode om terreinen te onderzoeken waar geen complexe verticale stratigrafie wordt verwacht, zoals dat hier het geval is.

De verdere fasen van geadviseerd onderzoek, zonder en met ingreep in de bodem, zullen worden uitgevoerd in uitgesteld traject. De gronden zijn met opschortende voorwaarden aangekocht, waardoor de opdrachtgever pas juridisch eigenaar van alle gronden wordt wanneer de omgevingsvergunning wordt verleend. Hierdoor is het juridisch onmogelijk al enig terreinwerk (vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem) uit te voeren. Bovendien zijn op het terrein nog gebouwen aanwezig die gesloopt moeten worden en het terrein dient vrij te zijn van de niet te behouden begroeiing voor verder onderzoek mogelijk is, wat de uitvoering hiervan in deze fase onmogelijk maakt. Het is onwenselijk de kosten van terreinwerk te dragen in het kader van een ontwikkeling waarvan men niet zeker is dat die zal vergund — en daadwerkelijk zal gerealiseerd — worden. Indien de ontwikkeling uiteindelijk niet zou vergund en uitgevoerd worden, is er geen sprake meer van een bedreiging van het eventueel archeologisch erfgoed in de bodem. Het is voor het bodemarchief daarenboven beter zo lang mogelijk ongestoord te blijven. Terreinwerk met ingreep in de bodem heeft immers ook een versturende impact op het bodemarchief.

2.2.7. Samenvatting onderzoek

De initiatiefnemer wenst een perceeloppervlakte van 1,34ha te verkavelen tot 42 wooneenheden, verdeeld over 9 meergezinswoningen en 6 eengezinswoningen. Hiervoor vraagt hij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan waarvoor een archeologienota nodig is.

Voor het opstellen van het bureauonderzoek zijn verschillende gegevens geraadpleegd. Het projectgebied situeert zich op de hoger gelegen gronden aan de rand van de Scheldevallei. Op basis van het beperkte aantal attestaties in de omgeving is het archeologisch potentieel onbekend. Op basis van de historische kaarten en luchtfoto's blijkt het plangebied vanaf de tweede helft van de 18de eeuw deels bewoond. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw zijn grote delen van het terrein bebouwd of verhard. In hoeverre deze jongere fases de eerste bewoningsstructuren al dan niet hebben verstoord en of de gebouwen uit de 18de eeuw nog over eventueel oudere voorgangers beschikken, is op basis van deze bureaustudie niet op te maken.

Aangezien het archeologisch potentieel op basis van dit bureauonderzoek niet goed kan ingeschat worden, kan ook niet uitgesloten worden dat binnen het plangebied nog kennispotentieel aanwezig is. Er wordt bijgevolg verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van een landschappelijk booronderzoek en een vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek aanbevolen binnen het plangebied.

HOOFDSTUK 2: BIBLIOGRAFIE EN BIJLAGEN

BORREMANS M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Gent.

BOURGEOIS J., MEGANCK M., SEMEY J. & VERLAECKT K., 1999. Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen III. *Archeologische Inventaris Vlaanderen, buitengewone reeks 7*, Gent.

DEBRABANDERE F., DEVOS M., KEMPENEERS P., MENNEN V., RYCKEBOER H. & VAN OSTA W., 2010. *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend Woordenboek*, Leuven.

DE CLERCQ R., 1996. De inwoners van Zevergem in de commerciële repertoria van de 19de eeuw. *Heemkring Scheldeveld* jaarboek 25: 195-218.

DONDEYNE S., VANIERSCHOT L., LANGOHR R., VAN RANST E & DECKERS J., 2015. *De grote bodemgroepen van Vlaanderen. Kenmerken van de Reference Soil Groups volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base*. KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen.

LACHAERT P-J., 1998, onuitgegeven licentiaatsverhandeling. *De landschapsgeschiedenis van Schelderode. Ruimtelijke ordening en organisatie van het cultuurlandschap (12de – 18de eeuw)*. Universiteit Gent.

LEYS R., 1965. *Verklarende tekst bij het kaartblad Gavere 70 W. Bodemkaart van België*. Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (I.W.O.N.L.).

STEURBAUT E., 2015. Het vroeg-Eoceen. In.: BORREMANS M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Gent.

TIELEMANS P., 1986, onuitgegeven licentiaatsverhandeling. *Archeologisch onderzoek in de gemeente zevergem: prospectie-analyse-synthese*, Gent.

VERMEULEN F., 1992. Tussen Leie en Schelde. Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek. *Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks 1*.

Geraadpleegde websites:

[HTTPS://CAI.ONROERENDERFGOED.BE/](https://cai.onroerenderfgoed.be/) (geraadpleegd op 9/09/2019).

(De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.)

[HTTPS://DOV.VLAANDEREN.BE/DOVWEB/HTML/INDEX.HTML](https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html) (geraadpleegd op 9/09/2019).

[HTTPS://GEO.ONROERENDERFGOED.BE](https://geo.onroerenderfgoed.be/) (geraadpleegd op 9/09/2019).

[HTTP://WWW.GEOPUNT.BE](http://www.geopunt.be/) (geraadpleegd op 9/09/2019).

[HTTPS://INVENTARIS.ONROERENDERFGOED.BE/](https://inventaris.onroerenderfgoed.be/) (geraadpleegd op 9/09/2019).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2019. *Schelderode*,

<https://id.erfgoed.net/themas/14216> (geraadpleegd op 9 september 2019).

